

KONSTYTUCJA UKRAINY

NOTA REDAKCYJNA

Poniższy tekst Konstytucji Ukrainy uchwalonej w 1996 roku zamieszczamy w wersji obowiązującej, po zmianach dokonanych przez Radę Najwyższą w dniu 21 lutego 2014 roku.

W przeważającej liczbie przypadków Rada przywróciła przepisy Konstytucji dodane przez nią do tekstu pierwotnego w 2004 roku, a w latach późniejszych uchylone przez Sąd Konstytucyjny Ukrainy. Dotyczą one wzajemnych relacji między Radą Najwyższą a Prezydentem. Ponadto, Rada Najwyższa uchwałą z 21 lutego 2014 roku dokonała nowelizacji innych przepisów.

Zmiany Konstytucji dokonane 21 lutego 2014 roku zostały w tekście zaznaczone kolorem niebieskim. Podstawą tłumaczenia ujednoliconego tekstu konstytucji była ustawa o przywróceniu mocy obowiązującej niektórych przepisów Konstytucji Ukrainy z 21 lutego 2014 r. (No 742-VII), którą zamieszczamy oraz ujednolicony tekst Konstytucji Ukrainy opublikowany na stronie internetowej Rady Najwyższej Ukrainy. Odesłania do wykładni legalnej Sądu Konstytucyjnego Ukrainy przepisów konstytucji oraz odwołania do ustawy nowelizującej, prezentujemy w brzmieniu ujednoliconego tekstu Konstytucji Ukrainy w języku ukraińskim.

KONSTYTUCJA UKRAINY

Tłumaczenie:

Ewa Toczek, Andrzej Kubik (tłumaczenie zmian)

Copyright by Kancelaria Sejmu 2014

**Vidomosti Verchovnoï Radi Ukraïni
(VVRU) 1996, No 30, poz. 141 ze zmianami
wprowadzonymi zgodnie z ustawami:
No 2222-IV z 08.12.2004, VVRU, 2005, No 2, poz. 44
No 2952-VI z 01.02.2011, VVRU, 2011, No 10, poz. 68
No 586-VII z 19.09.2013**

No 742-VII z 21.02.2014

**Wykładnia legalna przepisów konstytucyjnych – patrz
następujące Postanowienia Sądu Konstytucyjnego:**

**No 1-zp z 13.05.1997
No 4-zp z 03.10.1997
No 6-zp z 25.11.1997
No 9-zp z 25.12.1997
No 8-rp/98 z 09.06.1998
No 11-rp/98 z 07.07.1998
No 1-rp/99 z 09.02.1999
No 4-rp/99 z 19.05.1999
No 7-rp/99 z 06.07.1999
No 9-rp/99 z 27.10.1999
No 10-rp/99 z 14.12.1999
No 4-rp/2000 z 11.04.2000
No 6-rp/2000 z 19.04.2000
No 13-rp/2000 z 16.11.2000
No 15-rp/2000 z 14.12.2000
No 2-rp/2001 z 28.03.2001
No 4-rp/2001 z 19.04.2001
No 5-rp/2001 z 17.05.2001
No 7-rp/2001 z 30.05.2001
No 11-rp/2001 z 13.07.2001
No 14-rp/2001 z 16.10.2001
No 4-rp/2002 z 20.03.2002
No 7-rp/2002 z 27.03.2002
No 8-rp/2002 z 07.05.2002
No 10-rp/2002 z 29.06.2002
No 12-rp/2002 z 18.06.2002
No 15-rp/2002 z 09.07.2002
No 16-rp/2002 z 17.10.2002
No 17-rp/2002 z 17.10.2002
No 2-rp/2003 z 28.01.2003
No 5-rp/2003 z 05.03.2003
No 12-rp/2003 z 26.06.2003
No 16-rp/2003 z 14.10.2003**

**No 19-rp/2003 z 10.12.2003
No 21-rp/2003 z 25.12.2003
No 22-rp/2003 z 25.12.2003
No 5-rp/2004 z 04.03.2004
No 11-rp/2004 z 19.05.2004
No 19-rp/2004 z 01.12.2004
No 6-rp/2005 z 05.10.2005
No 9-rp/2005 z 13.10.2005
No 7-rp/2007 z 09.10.2007
No 11-rp/2007 z 11.12.2007
No 12-rp/2007 z 11.12.2007
No 5-rp/2008 z 02.04.2008
No 6-rp/2008 z 16.04.2008
No 12-rp/2008 z 25.06.2008
No 16-rp/2008 z 17.09.2008
No 23-rp/2008 z 15.10.2008
No 26-rp/2008 z 27.11.2008
No 6-rp/2009 z 26.02.2009
No 7-rp/2009 z 16.04.2009
No 8-rp/2009 z 28.04.2009
No 23-rp/2009 z 30.09.2009
No 7-rp/2010 z 11.03.2010
No 8-rp/2010 z 11.03.2010
No 10-rp/2010 z 01.04.2010
No 11-rp/2010 z 06.04.2010
No 12-rp/2011 z 20.10.2011
No 16-rp/2011 z 08.12.2011
No 19-rp/2011 z 14.12.2011
No 2-rp/2012 z 20.01.2012
No 3-rp/2012 z 25.01.2012
No 9-rp/2012 z 12.04.2012
No 2-rp/2013 z 29.05.2013
No 4-rp/2013 z 12.06.2013**

SPIS TREŚCI

Preambula

Rozdział I. Zasady ogólne (art. 1- art.20)

Rozdział II. Prawa, wolności i obowiązki człowieka i obywatela (art.21 - art.68)

Rozdział III. Wybory, referendum (art.69 - art.74)

Rozdział IV. Rada Najwyższa Ukrainy (art.75 - art.101)

Rozdział V. Prezydent Ukrainy (art.102 - art.112)

Rozdział VI. Gabinet Ministrów Ukrainy. Inne organy władzy wykonawczej (art.113 - art.120)

Rozdział VII. Prokuratura (art.121 - art. 123)

Rozdział VIII. Sądownictwo (art. 124 - art.131)

Rozdział IX. Ustrój terytorialny Ukrainy (art.132 - art. 133)

Rozdział X. Autonomiczna Republika Krym (art.134 - art.139)

Rozdział XI. Samorząd lokalny (art.140 - 146)

Rozdział XII. Sąd Konstytucyjny Ukrainy (art.147 - art. 153)

Rozdział XIII. Wprowadzanie zmian do Konstytucji Ukrainy (art.154 - art.159)

Rozdział XIV. Przepisy końcowe (art.160 - art.161)

Rozdział XV. Przepisy przejściowe

PREAMBUŁA

*Rada Najwyższa Ukrainy w imieniu Ludu Ukraińskiego -
obywateli Ukrainy wszystkich narodowości,
wyrażając suwerenną wolę ludu,
opierając się na wielowiekowej historii tworzenia państwowości
ukraińskiej i na urzeczywistnieniu przez Naród ukraiński, cały
Lud Ukraiński prawa do samookreślenia,
w trosce o zapewnienie praw i wolności człowieka oraz godnych
warunków jego życia,
w trosce o umocnienie pokoju społecznego na ziemi ukraińskiej,
dążąc do rozwijania i umacniania demokratycznego, socjalnego
państwa prawnego,
uznając swoją odpowiedzialność przed Bogiem, własnym
sumieniem, minionymi, obecnymi i przyszłymi pokoleniami,
kierując się Aktem proklamowania niepodległości Ukrainy z 24
sierpnia 1991 roku, przyjętym 1 grudnia 1991 roku w
ogólnonarodowym referendum,
uchwala niniejszą Konstytucję - Ustawę Zasadniczą Ukrainy.*

Rozdział I

PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 1

Ukraina jest suwerennym i niepodległym, demokratycznym, socjalnym państwem prawnym.

[Wykładnia legalna przepisu art. 1-patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No3-rp/2012 z 25.012012]

Artykuł 2

Suwerenność Ukrainy rozciąga się na całe jej terytorium.

Ukraina jest państwem unitarnym.

Terytorium Ukrainy w obecnych granicach stanowi niepodzielną i nienaruszalną całość.

Artykuł 3

Człowiek, jego życie i zdrowie, honor i godność, nietykalność i bezpieczeństwo są na Ukrainie najwyższymi wartościami społecznymi.

Prawa i wolności człowieka oraz ich gwarancje określają istotę i cele działalności państwa. Państwo odpowiada przed jednostką za swoją działalność. Ustanowienie i zapewnienie praw i wolności człowieka jest podstawowym obowiązkiem państwa.

Artykuł 4

Na Ukrainie można posiadać tylko jedno obywatelstwo. Podstawy do nabycia i utraty obywatelstwa Ukrainy określa ustawa.

Artykuł 5

Ukraina jest republiką.

Suwerenem i jedynym źródłem władzy na Ukrainie jest lud. Lud sprawuje władzę bezpośrednio i za pośrednictwem organów władzy państwowej oraz organów samorządu lokalnego.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu drugiego art. 5 – patrz Postanowienia Sądu Konstytucyjnego No 6-rp/2005 z 05.10.2005, No 6-rp/2008 z 16.04.2008]

Prawo do określenia i zmiany ustroju konstytucyjnego Ukrainy należy wyłącznie do ludu, i państwo, jego organy lub jego funkcjonariusze nie mogą go sobie uzurpować.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu trzeciego art. 5 – patrz Postanowienia Sądu Konstytucyjnego No 6-rp/2005 z 05.10.2005, No 6-rp/2008 z 16.04.2008]

Nikt nie może uzurpować sobie władzy państwowej.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu czwartego art. 5 – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 6-rp/2005 z 05.10.2005]

Artykuł 6

Władza państwowa na Ukrainie sprawowana jest na zasadzie podziału na władzę ustawodawczą, wykonawczą i sędziowską.

Organy władzy ustawodawczej, wykonawczej i sędziowskiej sprawują swoje funkcje w granicach określonych w niniejszej Konstytucji i zgodnie z ustawami Ukrainy.

Artykuł 7

Na Ukrainie uznaje się i gwarantuje się samorządność lokalną.

Artykuł 8

Na Ukrainie uznawana jest za obowiązującą i funkcjonuje zasada zwierzchnictwa prawa.

Konstytucja Ukrainy jest najwyższym prawem. Ustawy i inne normatywne akty prawne uchwalane są na podstawie i zgodnie z Konstytucją Ukrainy.

Normy zawarte w Konstytucji Ukrainy stosuje się bezpośrednio. Gwarantuje się, bezpośrednio na podstawie Konstytucji Ukrainy, kierowanie do sądów skarg mających na celu ochronę konstytucyjnych praw i wolności człowieka i obywatela.

Artykuł 9

Umowy międzynarodowe, obowiązujące i ratyfikowane przez Radę Najwyższą Ukrainy, stanowią część krajowego porządku prawnego Ukrainy.

Zawarcie umów międzynarodowych niezgodnych z Konstytucją Ukrainy jest możliwe wyłącznie po wprowadzeniu odpowiednich zmian do Konstytucji

Artykuł 10

Językiem państwowym na Ukrainie jest język ukraiński.

[Wykładnia legalna ustępu pierwszego art. 10 – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 10-rp/99 z 14.12.1999]

Państwo zapewnia wszechstronny rozwój i funkcjonowanie języka ukraińskiego we wszystkich sferach życia społecznego na całym terytorium Ukrainy.

Na Ukrainie gwarantuje się swobodny rozwój, używanie i ochronę języka rosyjskiego oraz innych języków mniejszości narodowych Ukrainy.

Państwo popiera naukę języków obcych umożliwiającich porozumiewanie się między narodami.

Używanie różnych języków na Ukrainie gwarantuje Konstytucja Ukrainy, a określa ustawa.

Artykuł 11

Państwo wspiera integrację i rozwój narodu ukraińskiego, jego historycznej świadomości, tradycji i kultury, a także rozwój etnicznej, kulturowej, językowej i religijnej tożsamości wszystkich rdzennych ludów i mniejszości narodowych Ukrainy.

Artykuł 12

Ukraina troszczy się o zaspokajanie narodowo-kulturowych i językowych potrzeb Ukraińców zamieszkujących poza granicami kraju.

Artykuł 13

Ziemia, jej bogactwa, przestrzeń powietrzna, wody i inne zasoby naturalne znajdujące się w granicach Ukrainy, zasoby naturalne jej szelfu kontynentalnego, wyłącznej (morskiej) strefy ekonomicznej są własnością ludu ukraińskiego. W zakresie określonym niniejszą Konstytucją, prawa właściciela w imieniu ludu ukraińskiego wykonują organy władzy państwowej oraz organy samorządu lokalnego.

Każdy obywatel ma prawo do korzystania, zgodnie z obowiązującymi ustawami, z zasobów naturalnych stanowiących własność ludu.

Własność zobowiązuje. Własność nie powinna być wykorzystywana ze szkodą dla człowieka lub społeczeństwa.

Państwo zapewnia ochronę wszystkich form prawa własności i użytkowania oraz ochronę społecznego charakteru gospodarki. Wszystkie podmioty prawa własności są równe wobec prawa.

Artykuł 14

Ziemia jest podstawowym bogactwem narodowym znajdującym się pod specjalną ochroną państwa.

Gwarantuje się prawo własności ziemi. Prawo to mogą nabywać i wykonywać obywatele, osoby prawne lub państwo, zgodnie z ustawą.

Artykuł 15

Życie społeczne na Ukrainie opiera się na zasadach politycznego, ekonomicznego i ideologicznego pluralizmu.

Żadna ideologia nie może być uznana przez państwo za obowiązującą.

Cenzura jest zabroniona.

Państwo gwarantuje swobodę działalności politycznej, nie zabronionej przez Konstytucję oraz ustawy Ukrainy.

Artykuł 16

Zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego i utrzymanie równowagi ekologicznej na terytorium Ukrainy, przewyciężenie następstw katastrofy czarnobylskiej - katastrofy o znaczeniu globalnym, i zachowanie podstawowej substancji narodu ukraińskiego jest obowiązkiem państwa.

Artykuł 17

Ochrona suwerenności i integralności terytorialnej Ukrainy, zapewnienie jej bezpieczeństwa ekonomicznego i informacyjnego jest najważniejszą funkcją państwa, sprawą całego ludu ukraińskiego.

Obrona Ukrainy, ochrona jej suwerenności, integralności i nienaruszalności terytorialnej spoczywa na Siłach Zbrojnych Ukrainy.

Zapewnienie bezpieczeństwa państwa i ochrona granicy państwowej Ukrainy spoczywa na odpowiednich formacjach wojskowych i na stojących na straży prawa organach państwa, których organizację i tryb działania określa ustawa.

Nikt nie może wykorzystywać Sił Zbrojnych Ukrainy i innych formacji wojskowych w celu ograniczania praw i wolności obywateli lub obalenia ustroju konstytucyjnego, usunięcia organów władzy lub zakłócania ich działalności.

Państwo zapewnia opiekę socjalną obywatelom Ukrainy, którzy służą w Siłach Zbrojnych Ukrainy i w innych formacjach wojskowych, a także członkom ich rodzin.

Na terytorium Ukrainy zabrania się tworzenia i funkcjonowania formacji zbrojnych nie przewidzianych w ustawie.

Na terytorium Ukrainy nie dopuszcza się rozmieszczania obcych baz wojskowych.

Artykuł 18

Celem polityki zagranicznej Ukrainy jest zapewnienie jej interesów narodowych i bezpieczeństwa poprzez popieranie pokojowej i wzajemnie korzystnej współpracy z członkami społeczności międzynarodowej na podstawie ogólnie uznanych zasad i norm prawa międzynarodowego.

Artykuł 19

Porządek prawny na Ukrainie opiera się na zasadzie, zgodnie z którą nikogo nie wolno zmuszać do czynienia tego, co nie jest przewidziane przez ustawy.

Organy władzy państwowej i organy samorządu lokalnego oraz funkcjonariusze tych organów są obowiązani działać wyłącznie na podstawie i w granicach swoich uprawnień oraz za pomocą środków przewidzianych w Konstytucji i w ustawach Ukrainy.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu drugiego art. 19 – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 7-rp/2009 z 16.04.2009]

Artykuł 20

Symbolami państwowymi Ukrainy są flaga państwowa Ukrainy, godło państwowe Ukrainy i hymn państwowy Ukrainy.

Flaga państwowa Ukrainy składa się z dwóch jednakowej szerokości poziomych pasów w kolorach niebieskim i żółtym.

Wielkie godło państwowe Ukrainy z uwzględnieniem małego godła państwowego Ukrainy i herbu Wojska Zaporoskiego określa ustawa, uchwalona co najmniej dwiema trzecimi głosów konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Głównym elementem wielkiego godła państwowego Ukrainy jest znak władzy książęcej Włodzimierza Wielkiego (małe godło państwowe Ukrainy).

Hymnem państwowym Ukrainy jest hymn narodowy z muzyką M. Wierbickiego i ze słowami zatwierdzonymi ustawą uchwaloną co najmniej dwiema trzecimi głosów konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Opis symboli państwowych Ukrainy i tryb posługiwania się nimi określa ustawa, uchwalona co najmniej dwoma trzecimi głosów konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Stolicą Ukrainy jest miasto Kijów.

Rozdział II

PRAWA, WOLNOŚCI I OBOWIĄZKI CZŁOWIEKA I OBYWATELA

Artykuł 21

Wszyscy ludzie są wolni i równi w swojej godności i prawach.

Prawa i wolności człowieka są niezbywalne i nienaruszalne.

Artykuł 22

Prawa i wolności człowieka i obywatela potwierdzone w niniejszej Konstytucji nie stanowią katalogu zamkniętego.

Konstytucyjne prawa i wolności są gwarantowane i nie mogą zostać zniesione.

Przy uchwalaniu nowych ustaw albo przy wprowadzaniu zmian do obowiązujących ustaw nie dopuszcza się ograniczania treści i zakresu obecnych praw i wolności.

Artykuł 23

Każdy człowiek ma prawo do swobodnego rozwoju swojej osobowości, jeżeli nie narusza to praw i wolności innych ludzi, oraz ma obowiązki wobec społeczeństwa, które zapewnia swobodny i wszechstronny rozwój jego osobowości.

Artykuł 24

Obywatele mają jednakowe konstytucyjne prawa i wolności oraz są równi wobec prawa.

Nie mogą istnieć przywileje lub ograniczenia z powodu rasy, koloru skóry, przekonań politycznych, religijnych, płci, pochodzenia etnicznego i

społecznego, stanu posiadania, miejsca zamieszkania, z powodu języka czy z innych powodów.

Zapewnia się równość praw kobiety i mężczyzny: dając kobietom równe z mężczyznami szanse działalności społeczno-politycznej i kulturalnej, zdobycia wykształcenia i przygotowania zawodowego, pracy i wynagrodzenia za nią; ustanawiając szczególne unormowania dotyczące ochrony pracy i zdrowia kobiet, przyznawania przywilejów emerytalnych; tworząc warunki umożliwiające kobietom godzenie pracy z macierzyństwem; ustanawiając ochronę prawną oraz materialne i moralne wsparcie matki i dziecka, wliczając w to płatne urlopy i inne przywileje dla kobiet ciężarnych i matek.

[Wykładnia legalna przepisów art. 24 – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 9-rp/2012 z 12.04.2012]

Artykuł 25

Obywatel Ukrainy nie może zostać pozbawiony obywatelstwa ani prawa do zmiany obywatelstwa.

Obywatel Ukrainy nie może zostać wydany poza granice Ukrainy albo wydany innemu państwu.

Ukraina gwarantuje opiekę i ochronę swoim obywatelom przebywającym poza jej granicami.

Artykuł 26

Cudzoziemcy albo osoby bez obywatelstwa, przebywający na Ukrainie zgodnie z prawem, korzystają z takich samych praw i wolności, a także ciążą na nich takie same obowiązki jak na obywatelach Ukrainy - poza wyjątkami określonymi w Konstytucji, w ustawach lub w umowach międzynarodowych zawartych przez Ukrainę.

Cudzoziemcom lub osobom bez obywatelstwa można przyznać azyl w trybie określonym w ustawie.

Artykuł 27

Każdy człowiek ma niezbywalne prawo do życia.

Nikogo nie można samowolnie pozbawić życia. Obowiązkiem państwa jest obrona życia ludzkiego.

Każdy ma prawo do obrony własnego życia i zdrowia oraz życia i zdrowia innych ludzi przed bezprawnym na niego zamachem.

Artykuł 28

Każdy ma prawo do poszanowania jego godności.

Nikt nie może zostać poddany torturom, okrutnemu, niehumanicznemu albo poniżającemu jego godność traktowaniu bądź karaniu.

Nikt, bez dobrowolnie wyrażonej zgody, nie może zostać poddany eksperymentom medycznym, naukowym i innym.

Artykuł 29

Każdy człowiek ma prawo do wolności i nietykalności osobistej.

Nikogo nie można aresztować, przetrzymywać w areszcie bez umotywowanego nakazu sądu, wydanego na podstawie i w trybie określonym w ustawie.

W wypadkach niecierpiących zwłoki, w celu zapobieżenia lub uniemożliwienia kontynuowania przestępstwa, upoważnione ustawą organy mogą stosować zatrzymanie osób jako tymczasowy środek zapobiegawczy, którego zasadność powinna być rozpatrzona przez sąd w ciągu siedemdziesięciu dwóch godzin. Osobę zatrzymaną niezwłocznie uwalnia się, jeżeli w ciągu siedemdziesięciu dwóch godzin od momentu zatrzymania nie zostanie jej przedstawiony umotywowany nakaz sądu dotyczący zatrzymania.

Każdy aresztowany albo zatrzymany powinien być niezwłocznie powiadomiony o przyczynach aresztowania lub zatrzymania, poinformowany o przysługujących mu prawach i, od momentu zatrzymania, powinien uzyskać możliwość obrony osobiście albo skorzystać z prawnej pomocy obrońcy.

Każdy zatrzymany ma prawo w każdym momencie wnieść odwołanie do sądu od postanowienia o zatrzymaniu.

O aresztowaniu albo zatrzymaniu powinna być niezwłocznie powiadomiona rodzina aresztowanego lub zatrzymanego.

Artykuł 30

Każdemu gwarantuje się nienaruszalność mieszkania.

Wkroczenie do mieszkania lub do innego obiektu stanowiącego własność prywatną w celu oględzin lub przeszukania dopuszczalne jest jedynie na podstawie umotywowanego nakazu sądu.

W wypadkach niecierpiących zwłoki, związanych z ratowaniem życia ludzi oraz mienia lub z bezpośrednim pościgiem osób podejrzewanych o popełnienie przestępstwa, dopuszcza się inny, określony w ustawie, tryb wkroczenia do mieszkania lub do innego obiektu stanowiącego własność prywatną w celu przeprowadzenia w nich oględzin i przeszukania.

Artykuł 31

Każdemu gwarantuje się tajemnicę korespondencji, rozmów telefonicznych, komunikacji telegraficznej i innej. Wyjątki są dopuszczalne tylko na podstawie postanowienia sądu, w przypadkach przewidzianych w ustawie, w celu zapobieżenia przestępstwu lub ustalenia prawdy w trakcie prowadzenia śledztwa w sprawie karnej, jeżeli nie można uzyskać informacji innymi sposobami.

Artykuł 32

Nie można ingerować w niczyje życie osobiste i rodzinne, z wyjątkiem przypadków przewidzianych w Konstytucji Ukrainy.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu pierwszego art. 32 – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 2-rp/2012 z 20.01.2012]

Nie dopuszcza się zbierania, przechowywania, wykorzystywania i rozpowszechniania poufnych informacji bez zgody osoby, której to dotyczy, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie i wyłącznie w interesie bezpieczeństwa narodowego, pomyślności gospodarczej oraz praw człowieka.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu drugiego art. 32 – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 2-rp/2012 z 20.01.2012]

Każdy obywatel ma prawo zapoznać się z dotyczącymi go informacjami znajdującymi się w posiadaniu organów władzy państwowej, organów samorządu lokalnego, urzędów i organizacji, jeżeli nie stanowią one tajemnicy państwowej albo innej tajemnicy chronionej ustawą.

Każdemu gwarantuje się prawo do ochrony sądowej w celu sprostowania nieprawdziwych informacji o jego osobie lub członkach jego rodziny oraz prawo żądania usunięcia wszelkich takich informacji, a także prawo do odszkodowania za szkody materialne i moralne poniesione w wyniku zbierania, przechowywania, wykorzystania i rozpowszechniania takich nieprawdziwych informacji.

Artykuł 33

Każdemu, kto przebywa na terytorium Ukrainy zgodnie z prawem, przysługuje wolność poruszania się, swobodny wybór miejsca zamieszkania oraz prawo dobrowolnego opuszczenia terytorium Ukrainy, z wyjątkiem ograniczeń określonych w ustawie.

Obywatel Ukrainy nie może być pozbawiony prawa do powrotu na Ukrainę w dowolnym czasie.

Artykuł 34

Każdemu gwarantuje się prawo do wolności myśli i słowa, do swobodnego wyrażania swoich poglądów i przekonań.

Każdy ma prawo do swobodnego zbierania, przechowywania, wykorzystywania i rozpowszechniania informacji ustnie, pisemnie lub w inny sposób - zgodnie z własnym wyborem.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu drugiego art. 34 – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 2-rp/2012 z 20.01.2012]

Korzystanie z tych praw może zostać ograniczone ustawą w interesie bezpieczeństwa narodowego, integralności terytorialnej lub porządku publicznego, w celu zapobieżenia rozruchom lub przestępstwom, w celu ochrony zdrowia ludności, dobrego imienia albo praw innych ludzi, w celu zapobieżenia rozpowszechnianiu informacji zdobytej poufnie, albo w celu utrzymania autorytetu i bezstronności wymiaru sprawiedliwości.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu trzeciego art. 34 – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 2-rp/2012 z 20.01.2012]

Artykuł 35

Każdy ma prawo do swobodnego wyboru światopoglądu i wyznania. Prawo to obejmuje wolność wyznawania dowolnej religii albo nie wyznawania żadnej, uczestniczenia bez przeszkód pojedynczo lub grupowo w praktykach i obrzędach religijnych, prowadzenia działalności religijnej.

Korzystanie z tego prawa może zostać ograniczone ustawą tylko w interesie ochrony porządku publicznego, zdrowia i moralności publicznej albo obrony praw i wolności innych ludzi.

Kościół i organizacje religijne na Ukrainie są oddzielone od państwa, a szkoła - od Kościoła. Żadna religia nie może być uznana przez państwo za panującą.

Nikt nie może zostać zwolniony z obowiązków wobec państwa ani odmówić wykonywania postanowień ustaw z powodu przekonań religijnych. Jeżeli wypełnienie obowiązku służby wojskowej pozostaje w sprzeczności z przekonaniem religijnym obywatela, wykonanie tego obowiązku winno zostać zastąpione służbą zastępczą (niewojskową).

Artykuł 36

Obywatele Ukrainy mają prawo do swobodnego zrzeszania się w partie polityczne i organizacje społeczne celem realizacji i ochrony swoich praw i wolności oraz w celu zaspokojenia interesów politycznych, ekonomicznych, społecznych, kulturalnych i innych, z wyjątkiem ograniczeń określonych w ustawie z uwagi na interes bezpieczeństwa narodowego lub porządku

publicznego, ochrony zdrowia ludności albo obrony praw i wolności innych ludzi.

Partie polityczne na Ukrainie współuczestniczą w formułowaniu i wyrażaniu woli politycznej obywateli oraz biorą udział w wyborach. Członkami partii politycznych mogą być tylko obywatele Ukrainy. Ograniczenia członkostwa w partiach politycznych określa wyłącznie niniejsza Konstytucja i ustawy Ukrainy.

Obywatele mają prawo do zrzeszania się w związkach zawodowych w celu obrony swoich praw oraz interesów pracowniczych i socjalno-ekonomicznych. Związki zawodowe są organizacjami społecznymi, które jednoczą obywateli związanych wspólnymi interesami zawodowymi. Związki zawodowe tworzy się bez uprzedniego zezwolenia, w wyniku swobodnej decyzji ich członków. Wszystkie związki zawodowe mają równe prawa. Ograniczenia członkostwa w związkach zawodowych określa wyłącznie niniejsza Konstytucja i ustawy Ukrainy.

Nikogo nie można zmuszać do wstąpienia do jakiejkolwiek organizacji lub ograniczać w prawach z uwagi na przynależność lub brak przynależności do partii politycznych albo organizacji społecznych.

Wszystkie organizacje są równe wobec prawa.

Artykuł 37

Zabrania się tworzenia i działalności partii politycznych oraz organizacji społecznych, których cele programowe albo działalność zmierzają do likwidacji niepodległości Ukrainy, zmiany siłą ustroju konstytucyjnego, pogwałcenia suwerenności i integralności terytorialnej państwa, osłabienia jego bezpieczeństwa, bezprawnego zagarnięcia władzy państwowej, propagowania wojny, przemocy, rozpalać nienawiści etnicznej, rasowej, religijnej, dokonania zamachu na prawa i wolności człowieka, zdrowie publiczne.

Partie polityczne i organizacje społeczne nie mogą posiadać formacji zmilitaryzowanych.

Nie dopuszcza się tworzenia i działalności struktur organizacyjnych partii politycznych w organach władzy wykonawczej i sądowniczej oraz w organach wykonawczych samorządu lokalnego, w formacjach wojskowych, a także w przedsiębiorstwach państwowych, w placówkach kształcenia i innych państwowych instytucjach i organizacjach.

Zakaz działalności organizacji może nastąpić tylko w trybie sądowym.

Artykuł 38

Obywatele mają prawo brać udział w zarządzaniu sprawami państwa, w ogólnoukraińskich i lokalnych referendach, swobodnie wybierać i być wybieranymi do organów władzy państwowej i do organów samorządu lokalnego.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu pierwszego art. 38 – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 7-rp/99 z 06.07.1999]

Obywatele korzystają na równych zasadach z prawa dostępu do służby państwowej, a także do służby w organach samorządu lokalnego.

Artykuł 39

Obywatele mają prawo do zgromadzeń pokojowych - bez broni, i do zebrań, wieców, pochodów oraz demonstracji, o przeprowadzeniu których zawiadamia się uprzednio organy władzy wykonawczej lub organy samorządu lokalnego.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu pierwszego art. 39 – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 4-rp/200 z 19.04.2001]

Ograniczenia w korzystaniu z tego prawa można ustanawiać tylko na podstawie postanowienia sądu zgodnie z prawem i tylko w interesie bezpieczeństwa narodowego i porządku publicznego - w celu zapobieżenia rozruchom lub przestępstwom, w celu ochrony zdrowia ludności albo obrony praw i wolności innych ludzi.

Artykuł 40

Każdy ma prawo zwracać się indywidualnie lub zbiorowo z petycjami, w formie pisemnej lub osobiście, do organów władzy państwowej, organów samorządu lokalnego i do funkcjonariuszy tych organów, które są zobowiązane rozpatrzyć petycje i udzielić odpowiedzi wraz z uzasadnieniem, w terminie określonym w ustawie.

Artykuł 41

Każdy ma prawo władać, korzystać i rozporządzać swoją własnością, rezultatami swojej intelektualnej i twórczej pracy.

Tryb nabywania prawa własności prywatnej określa ustawa.

Obywatele dla zaspokajania swoich potrzeb mogą korzystać, zgodnie z ustawą, z obiektów stanowiących własność państwową lub komunalną.

Nikogo nie można pozbawić własności z naruszeniem prawa. Prawo własności prywatnej jest nienaruszalne.

Przymusowe wywłaszczenie własności prywatnej można stosować tylko wyjątkowo w przypadkach koniecznych ze względu na interes społeczny, na podstawie i w trybie określonym w ustawie oraz pod warunkiem uprzedniego i pełnego odszkodowania. Przymusowe wywłaszczenie za pełnym odszkodowaniem wypłacanym w terminie

późniejszym dopuszcza się tylko w warunkach stanu wojennego lub wyjątkowego.

Konfiskata mienia może nastąpić wyłącznie na podstawie postanowienia sądu w przypadkach, rozmiarze i trybie określonych w ustawie.

Korzystanie z własności nie może ograniczać praw, wolności i godności obywateli, interesów społeczeństwa, nie może pogarszać stanu środowiska i naturalnej jakości gruntów.

Artykuł 42

Każdy ma prawo do prowadzenia działalności gospodarczej nie zabronionej przez ustawę.

Ustawa ogranicza działalność gospodarczą deputowanych oraz publicznych funkcjonariuszy organów władzy państwowej i organów samorządu lokalnego.

Państwo zapewnia ochronę konkurencji w działalności gospodarczej. Nie dopuszcza się wykorzystywania monopolistycznej pozycji na rynku, niezgodnego z prawem ograniczania konkurencji i nieuczciwej konkurencji. Rodzaje i zakres monopoli określa ustawa.

Państwo chroni prawa konsumentów, czuwa nad jakością i bezpieczeństwem produktów oraz wszystkich rodzajów usług i prac, wspiera organizacje społeczne konsumentów.

Artykuł 43

Każdy ma prawo do pracy, obejmujące możliwość zdobywania środków na utrzymanie dzięki pracy, jaką dobrowolnie wybiera albo na jaką dobrowolnie się godzi.

Państwo tworzy warunki do pełnego urzeczywistniania prawa obywateli do pracy, gwarantuje równe możliwości przy wyborze zawodu i rodzaju zajęcia, realizuje programy nauki zawodu, szkolenia i przekwalifikowania kadr odpowiednio do potrzeb społeczeństwa.

Zabrania się korzystania z pracy przymusowej. Nie uważa się za pracę przymusową służby wojskowej albo zastępczej (niewojskowej), a także pracy lub służby wykonywanej na podstawie wyroku lub innego postanowienia sądu albo zgodnie z ustawami o stanie wojennym i wyjątkowym.

Każdy ma prawo do pracy wykonywanej w należytych, bezpiecznych i zdrowych warunkach i do zarobku nie niższego niż minimum określone w ustawie.

Zabrania się zatrudniania kobiet i młodocianych przy pracach niebezpiecznych dla zdrowia.

Obywatelom gwarantuje się ochronę przed bezprawnym zwolnieniem.

Prawo do otrzymywania w terminie wynagrodzenia za pracę jest chronione ustawą.

Artykuł 44

Pracownicy mają prawo do strajku w celu obrony swoich interesów ekonomicznych i socjalnych.

Tryb realizacji prawa do strajku określa ustawa, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia bezpieczeństwa narodowego, ochrony zdrowia, praw i wolności innych ludzi.

Nikogo nie można zmuszać do uczestnictwa lub do nieuczestniczenia w strajku.

Zakaz strajku jest dopuszczalny wyłącznie na podstawie ustawy.

Artykuł 45

Każdy pracownik ma prawo do wypoczynku.

Prawo to gwarantuje ustawowe dni cotygodniowego wypoczynku, a także coroczny płatny urlop, skrócony dzień pracy dla niektórych zawodów i branż oraz skrócony czas pracy w nocy.

Ustawa określa maksymalną liczbę godzin pracy, minimalną długość wypoczynku i corocznego płatnego urlopu, dni wolne od pracy i święta, a także inne warunki realizacji tego prawa.

Artykuł 46

Obywatele mają prawo do opieki socjalnej. Obejmuje ono prawo do zabezpieczenia społecznego w razie pełnej, częściowej lub czasowej utraty zdolności do pracy, utraty żywiciela, niezawinionego bezrobocia, a także na starość i w innych przypadkach przewidzianych w ustawach.

Prawo to gwarantuje się poprzez powszechne obowiązkowe państwowe ubezpieczenie społeczne ze środków pochodzących ze składek ubezpieczeniowych obywateli, przedsiębiorstw, instytucji i organizacji, a także ze środków budżetowych oraz innych źródeł zabezpieczenia społecznego; poprzez stworzenie sieci instytucji państwowych, komunalnych i prywatnych w celu opieki nad osobami niezdolnymi do pracy.

Emerytury, inne rodzaje świadczeń socjalnych oraz zasiłków stanowiące podstawowe źródło utrzymania powinny zapewniać poziom życia nie niższy niż minimum socjalne określone w ustawie.

Artykuł 47

Każdy ma prawo do mieszkania. Państwo tworzy warunki umożliwiające każdemu obywatelowi zbudowanie mieszkania, nabycie go na własność lub wynajęcie.

Obywatelom potrzebującym opieki społecznej państwo lub organy samorządu lokalnego przydzielają mieszkanie nieodpłatnie albo za przystępną dla nich opłatą, stosownie do ustawy.

Nikogo nie można przymusowo pozbawić mieszkania inaczej niż na podstawie postanowienia sądu wydanego na mocy ustawy.

Artykuł 48

Każdy ma prawo do godnego poziomu życia dla siebie i swojej rodziny, w tym do odpowiedniego wyżywienia, odzieży i mieszkania.

Artykuł 49

Każdy ma prawo do ochrony zdrowia, pomocy medycznej i ubezpieczenia zdrowotnego.

Ochronę zdrowia zapewnia się dzięki finansowaniu przez państwo odpowiednich programów społeczno-gospodarczych, sanitarno-medycznych, leczniczo-profilaktycznych.

Państwo tworzy warunki skutecznej i dostępnej dla wszystkich obywateli służby zdrowia. W państwowych i komunalnych instytucjach służby zdrowia udziela się bezpłatnej pomocy medycznej; nie można zmniejszyć istniejącej sieci takich instytucji. Państwo wspiera rozwój zakładów leczniczych wszystkich rodzajów własności.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu trzeciego art. 49 – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 10-rp/2002 z 29.05.2002]

Państwo dba o rozwój kultury fizycznej i sportu, zapewnia właściwy stan sanitarno-epidemiologiczny kraju.

Artykuł 50

Każdy ma prawo do przebywania w bezpiecznym dla życia i zdrowia środowisku oraz do rekompensaty za szkody poniesione w razie naruszenia tego prawa.

Każdemu gwarantuje się prawo swobodnego dostępu do informacji o stanie środowiska, jakości żywności i przedmiotów codziennego użytku, a także prawo do rozpowszechniania takiej informacji. Nikt nie może utajnić takiej informacji.

Artykuł 51

Małżeństwo opiera się na dobrowolnym porozumieniu kobiety i mężczyzny. Każdy z małżonków ma równe prawa i obowiązki w małżeństwie i w rodzinie.

Rodzice są obowiązani utrzymywać dzieci do czasu osiągnięcia przez nie pełnoletności. Pełnoletnie dzieci są obowiązane do opieki nad swoimi niezdolnymi do pracy rodzicami.

Rodzina, dziecko, macierzyństwo i ojcostwo znajdują się pod ochroną państwa.

Artykuł 52

Dzieci mają równe prawa niezależnie od ich pochodzenia, a także od tego czy urodziły się w związkach małżeńskich, czy też poza nimi.

Wszelka przemoc wobec dziecka lub jego wyzysk są ścigane prawem.

Utrzymanie i wychowanie sierot i dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej spoczywa na państwie. Państwo promuje i wspiera dobroczynną działalność na rzecz dzieci.

Artykuł 53

Każdemu przysługuje prawo do nauki.

Ogólne wykształcenie średnie jest objęte powszechnym obowiązkiem szkolnym.

Państwo zapewnia dostęp do bezpłatnej opieki przedszkolnej, ogólnego wykształcenia średniego, wykształcenia zawodowo-technicznego i wyższego w państwowych i komunalnych placówkach kształcenia, rozwój przedszkoli, kształcenia średniego, pozaszkolnego, zawodowo-technicznego, wyższego i podyplomowego, różnych form kształcenia; udzielanie stypendiów i ulg państwowych dla uczniów i studentów.

[Wykładnia legalna przepisów ustępu trzeciego art. 53 – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 5-rp/2004 z 04.03.2004]

Obywatele mają prawo do bezpłatnego wyższego wykształcenia w państwowych i komunalnych placówkach kształcenia, do których są przyjmowani na zasadzie konkursu.

Obywatelom należącym do mniejszości narodowych gwarantuje się, zgodnie z ustawą, prawo do nauki w języku ojczystym lub nauki języka ojczystego w państwowych i komunalnych placówkach kształcenia albo w ośrodkach kultury narodowej.

Artykuł 54

Obywatelom gwarantuje się swobodę twórczości literackiej, artystycznej, naukowej i technicznej, ochronę własności intelektualnej, praw autorskich, interesów moralnych i materialnych, jakie powstają w związku z różnymi rodzajami działalności intelektualnej.

Każdy obywatel ma prawo do rezultatów swojej intelektualnej, twórczej działalności, której nikt nie może wykorzystywać ani rozpowszechniać bez jego zgody, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie.

Państwo wspiera rozwój nauki oraz nawiązywanie przez Ukrainę stosunków naukowych ze światem.

Dziedzictwo kulturowe jest chronione prawem.

Państwo zapewnia ochronę zabytków historycznych i innych obiektów, które posiadają wartość kulturową, podejmuje starania o sprowadzenie na Ukrainę skarbów kultury narodowej znajdujących się za granicą.

Artykuł 55

Prawa i wolności człowieka i obywatela znajdują się pod ochroną sądów.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu pierwszego art. 55 – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 9-zp z 25.12.1997]

Każdemu gwarantuje się prawo zaskarżenia w sądzie decyzji, działań lub bezczynności organów władzy państwowej, organów samorządu lokalnego i osób pełniących funkcje publiczne i urzędowe.

[Wykładnia legalna ustępu drugiego art. 55 – patrz Postanowienia Sądu Konstytucyjnego No 6-zp z 25.11.1997, No 19-rp/2011 z 14.12.2011]

Każdy ma prawo zwrócić się w obronie swoich praw do Rzecznika Praw Człowieka w Radzie Najwyższej Ukrainy.

Każdy ma prawo, po wykorzystaniu wszystkich krajowych środków prawnych, zwrócić się w obronie swoich praw i wolności do odpowiednich międzynarodowych instancji sądowych lub do odpowiednich instancji organizacji międzynarodowych, których członkiem lub uczestnikiem jest Ukraina.

Każdy ma prawo wszelkimi środkami nie zakazanymi przez ustawę bronić swoich praw i wolności przed naruszeniami.

Artykuł 56

Każdy ma prawo do odszkodowania, z środków państwa lub organów samorządu lokalnego, za poniesione szkody materialne lub moralne, spowodowane niezgodnymi z prawem decyzjami, działaniami lub

bezczyнноścią organów władzy państwowej, organów samorządu lokalnego, funkcjonariuszy publicznych i urzędników tych organów przy wykonywaniu przez nich swoich obowiązków.

Artykuł 57

Każdemu gwarantuje się prawo do zapoznania się z przysługującymi mu prawami i obowiązkami.

Ustawy i inne akty normatywne, które określają prawa i obowiązki obywateli, powinny być podane do wiadomości publicznej w trybie określonym w ustawie.

Ustawy i inne akty normatywne, które określają prawa i obowiązki obywateli, nie mają mocy prawnej, jeżeli nie zostały podane do wiadomości publicznej w trybie określonym w ustawie.

Artykuł 58

Ustawy i inne akty normatywne nie działają wstecz, z wyjątkiem przypadków łagodzących lub uchylających odpowiedzialność jednostki.

[Wykładnia legalna ustępu pierwszego art. 58 – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 1-rp/99 z 09.02.1999]

Nie można odpowiadać za czyny, które w czasie ich popełnienia nie były uznawane za sprzeczne z prawem.

[Wykładnia legalna art. 58 – patrz Postanowienia Sądu Konstytucyjnego No 1-zp z 13.05.1997, No 6-rp/2000 z 19.04.2000]

Artykuł 59

Każdy ma prawo do pomocy prawnej. W przypadkach przewidzianych ustawą pomocy tej udziela się nieodpłatnie. Każdy może swobodnie wybierać swojego obrońcę.

[Wykładnia legalna ustępu pierwszego art. 59 – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 13-rp/2000 z 16.11.2000]

[Wykładnia legalna przepisu ustępu pierwszego art. 59 „każdy ma prawo do pomocy prawnej” – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 23-rp/2009 z 30.09.2009]

Adwokatura działa w celu zapewnienia oskarżonemu prawa do obrony oraz udzielania pomocy prawnej przy rozstrzyganiu spraw przed sądami i innymi organami państwowymi na Ukrainie.

[Wykładnia legalna ustępu drugiego art. 59 – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 13-rp/2000 z 16.11.2000]

[Wykładnia legalna przepisu ustępu drugiego art. 59 "Adwokatura działa w celu...udzielania pomocy prawnej przy rozstrzyganiu spraw przed sądami i innymi organami państwowymi na Ukrainie" – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 23-rp/2009 z 30.09.2009]

Artykuł 60

Nikt nie jest zobowiązany do wykonywania zarządzeń lub rozkazów o jednoznacznie przestępczym charakterze.

Za wydanie lub wykonanie zarządzenia lub rozkazu o oczywiście przestępczym charakterze ponosi się odpowiedzialność prawną.

Artykuł 61

Nikt nie może być pociągnięty powtórnie do tego samego rodzaju odpowiedzialności prawnej za ten sam czyn.

Odpowiedzialność prawną ma charakter indywidualny.

Artykuł 62

Każdego uznaje się za niewinnego popełnienia przestępstwa i nikt nie może ponosić kary, dopóki wina nie zostanie mu dowiedziona w trybie przewidzianym w ustawie i potwierdzona skazującym wyrokiem sądu.

Nikt nie jest zobowiązany dowodzić swojej niewinności wobec zarzutu popełnienia przestępstwa.

Oskarżenie nie może się opierać na dowodach uzyskanych w sposób niezgodny z prawem, a także na domniemaniach. Wszystkie wątpliwości dotyczące winy rozstrzyga się na korzyść oskarżonego.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu trzeciego art. 62, zgodnie z którym oskarżenie nie może się opierać na dowodach uzyskanych w sposób niezgodny z prawem – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 12-rp/2011 z 20.10.2011]

W przypadku uchylenia wyroku sądu jako niezgodnego z prawem, państwo rekompensuje szkodę materialną i moralną wyrządzoną bezpodstawnym skazaniem.

Artykuł 63

Nie ponosi się odpowiedzialności za odmowę składania zeznań lub wyjaśnień o sobie, o członkach rodziny, o bliskich krewnych, których krąg określa ustawa.

Podejrzany, oskarżony lub podsądny ma prawo do obrony.

Skazany korzysta ze wszystkich praw człowieka i obywatela, z wyjątkiem ograniczeń przewidzianych w ustawie i określonych wyrokiem sądu.

Artykuł 64

Konstytucyjne prawa i wolności człowieka i obywatela nie mogą być ograniczone, z wyjątkiem przypadków przewidzianych w Konstytucji Ukrainy.

W warunkach stanu wojennego lub stanu wyjątkowego można ustanawiać dalsze ograniczenia praw i wolności z określeniem czasu trwania tych ograniczeń. Nie można ograniczać praw i wolności, określonych w artykułach 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62 i 63 niniejszej Konstytucji.

[Wykładnia legalna art. 64 – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 9-zp/2009 z 25.12.1997]

Artykuł 65

Obrona Ojczyzny, niepodległości i integralności terytorialnej Ukrainy, okazywanie szacunku jej symbolom państwowym są obowiązkiem obywateli Ukrainy.

Obywatele podlegają służbie wojskowej w sposób określony w ustawie.

Artykuł 66

Każdy jest zobowiązany nie szkodzić środowisku, dziedzictwu kulturowemu oraz winien ponosić koszty za wyrządzone przez siebie szkody.

Artykuł 67

Każdy jest zobowiązany uiszczać podatki i opłaty w trybie i wysokości określonych w ustawie.

Wszyscy obywatele corocznie składają w urzędach podatkowych w miejscu zamieszkania deklaracje o swoim stanie majątkowym oraz o dochodach w minionym roku, w trybie określonym w ustawie.

Artykuł 68

Każdy jest zobowiązany bezwzględnie przestrzegać przepisów Konstytucji i ustaw Ukrainy, nie naruszać praw i wolności, czci i godności innych ludzi.

Nieznajomość prawa nie zwalnia od odpowiedzialności prawnej.

Rozdział III

WYBORY. REFERENDUM

Artykuł 69

Wola narodu urzeczywistnia się w wyborach, w referendum i innych formach demokracji bezpośredniej.

[Wykładnia legalna przepisów art. 69 – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 6-rp/2008 z 16.04.2008]

Artykuł 70

Prawo głosowania posiadają obywatele Ukrainy, którzy w dniu przeprowadzania wyborów i referendum ukończyli osiemnaście lat.

Prawo głosowania nie przysługuje obywatelom ubezwłasnowolnionym prawomocnym wyrokiem sądu.

Artykuł 71

Wybory do organów władzy państwowej i do organów samorządu lokalnego są wolne i odbywają się na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego w głosowaniu tajnym.

Wyborcom gwarantuje się swobodne wyrażanie swojej woli.

Artykuł 72

Referendum ogólnoukraińskie zarządza Rada Najwyższa Ukrainy albo Prezydent Ukrainy zgodnie z ich kompetencjami, określonymi w niniejszej Konstytucji.

Referendum ogólnoukraińskie ogłasza się z inicjatywy społecznej na żądanie co najmniej trzech milionów obywateli Ukrainy uprawnionych do głosowania, pod warunkiem, że podpisy pod wnioskiem o przeprowadzenie referendum zebrano w co najmniej dwóch trzecich obwodów, uzyskując co najmniej sto tysięcy podpisów w każdym obwodzie.

[Wykładnia legalna przepisów ustępu drugiego art. 72 – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 6-rp/2008 z 16.04.2008]

Artykuł 73

Sprawy zmian terytorialnych Ukrainy rozstrzyga się wyłącznie w referendum ogólnoukraińskim.

Artykuł 74

Nie dopuszcza się referendum w odniesieniu do projektów ustaw dotyczących podatków, budżetu i amnestii.

Rozdział IV

RADA NAJWYŻSZA UKRAINY

Artykuł 75

Jedynym organem władzy ustawodawczej na Ukrainie jest parlament - Rada Najwyższa Ukrainy.

[Wykładnia legalna przepisu art. 75 – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 17-rp/2002 z 17.10.2002]

Artykuł 76

Konstytucyjny skład Rady Najwyższej Ukrainy wynosi czterystu pięćdziesięciu deputowanych ludowych Ukrainy, wybieranych na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego w głosowaniu tajnym na pięć lat.

Deputowanym ludowym Ukrainy może zostać obywatel Ukrainy, który w dniu wyborów ma ukończone dwadzieścia jeden lat, jest uprawniony do głosowania i zamieszkuje nieprzerwanie na Ukrainie przez ostatnie pięć lat.

Do Rady Najwyższej Ukrainy nie może być wybrany obywatel, który został skazany za umyślne popełnienie przestępstwa, jeżeli skazanie nie zostało uchylone bądź zatarte w trybie określonym w ustawie.

Uprawnienia deputowanych ludowych Ukrainy określa Konstytucja i ustawy Ukrainy.

Kadencja Rady Najwyższej Ukrainy trwa pięć lat.

[Art. 76 – w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 77

Wybory do Rady Najwyższej Ukrainy odbywają się w ostatnią niedzielę października w piątym roku kadencji Rady Najwyższej Ukrainy.

[Ustęp pierwszy art. 77 – w brzmieniu Ustawy No 2952-VI z 01.02.2011, No 742-VII z 21.02.2014]

Wybory przedterminowe do Rady Najwyższej Ukrainy zarządza Prezydent Ukrainy i przeprowadza się je w ciągu sześćdziesięciu dni od dnia opublikowania decyzji o przedterminowym zakończeniu kadencji Rady Najwyższej Ukrainy.

Tryb przeprowadzania wyborów deputowanych ludowych Ukrainy określa ustawa.

Artykuł 78

Deputowani ludowi Ukrainy sprawują mandat na zasadzie zawodowej.

Deputowani ludowi nie mogą piastować innego mandatu przedstawicielskiego, pełnić służby państwowej, zajmować innych płatnych stanowisk, prowadzić innej płatnej działalności lub działalności gospodarczej (z wyjątkiem pracy dydaktycznej lub działalności twórczej), wchodzić w skład organu kierującego bądź rady nadzorczej przedsiębiorstwa lub organizacji nastawionych na osiągnięcie zysku.

Wymogi niepołączalności mandatu deputowanego z innymi rodzajami działalności określa ustawa.

W razie powstania podejrzenia naruszenia wymogu niepołączalności mandatu deputowanego z innymi rodzajami działalności, deputowany ludowy Ukrainy w terminie dwudziestu dni od dnia powstania takiego podejrzenia zawiesza tego rodzaju działalność bądź osobiście składa oświadczenie o rezygnacji z mandatu deputowanego ludowego Ukrainy.

[Art. 78 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 79

Deputowani ludowi Ukrainy przed objęciem mandatu składają przed Radą Najwyższą Ukrainy przysięgę następującej treści:

"Przysięgam na wierność Ukrainie. Zobowiązuję się wszystkimi swoimi czynami bronić suwerenności i niepodległości Ukrainy, troszczyć się o dobro Ojczyzny i pomyślność narodu ukraińskiego.

Przysięgam, że będę przestrzegać Konstytucji Ukrainy i ustaw Ukrainy, wykonywać swoje obowiązki w interesie wszystkich rodaków".

Przysięgę odczytuje najstarszy wiekiem deputowany ludowy Ukrainy przed inauguracją pierwszej sesji nowo wybranej Rady Najwyższej Ukrainy,

a następnie deputowani potwierdzają przysięgę składając podpisy pod jej tekstem.

Odmowa złożenia przysięgi oznacza utratę mandatu deputowanego.

Deputowani ludowi rozpoczynają sprawowanie mandatu z chwilą złożenia przysięgi.

[Wykładnia legalna art. 79 – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 1-zp z 13.05.1997]

Artykuł 80

Deputowanym ludowym Ukrainy gwarantuje się nietykalność.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu pierwszego art. 80 – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 12-rp/2003 z 26.06.2003]

Deputowani ludowi nie ponoszą odpowiedzialności prawnej za wyniki głosowania albo wypowiedzi w parlamencie oraz w jego organach, z wyjątkiem odpowiedzialności za obrazę lub oszczerstwo.

Deputowanych ludowych Ukrainy nie można pociągać do odpowiedzialności karnej, zatrzymać ani aresztować bez zgody Rady Najwyższej Ukrainy.

[Wykładnia legalna przepisów ustępu trzeciego art. 80 – patrz Postanowienia Sądu Konstytucyjnego No 9-rp/99 z 27.10.1999, No12-rp/2003 z 26.06.2003]

Artykuł 81

Mandat deputowanych ludowych Ukrainy wygasa wraz z zakończeniem kadencji Rady Najwyższej Ukrainy.

Mandat deputowanego ludowego Ukrainy wygasa przed terminem w wypadku:

- 1) złożenia przezeń osobistego oświadczenia o rezygnacji z mandatu;
- 2) uprawomocnienia się wyroku skazującego deputowanego;
- 3) uznania deputowanego przez sąd za ubezwłasnowolnionego lub zaginionego;

- 4) utraty przezeń obywatelstwa albo wyjazdu poza granice Ukrainy na pobyt stały;

- 5) nie wyeliminowania przezeń w terminie dwudziestu dni od dnia powstania takowych, okoliczności rodzących podejrzenie naruszenia wymogu niepołączalności mandatu deputowanego z innymi rodzajami działalności;

- 6) niew wejścia deputowanego ludowego Ukrainy, wybranego z listy partii politycznej (bloku wyborczego partii politycznych), w skład frakcji parlamentarnej tejże partii politycznej (tegoż bloku wyborczego partii politycznych) bądź opuszczenia przez deputowanego ludowego Ukrainy składu takiej frakcji;

7) jego śmierci.

Mandat deputowanego ludowego Ukrainy wygasa przedterminowo również w przypadku przedterminowego zakończenia, zgodnie z Konstytucją Ukrainy, kadencji Rady Najwyższej Ukrainy – w dniu inauguracji pierwszego posiedzenia Rady Najwyższej Ukrainy nowej kadencji.

Decyzje w sprawie przedterminowego wygaśnięcia mandatu deputowanego ludowego Ukrainy w przypadkach przewidzianych w punktach 1 i 4 ustępu drugiego niniejszego artykułu podejmuje Rada Najwyższa Ukrainy, a w przypadkach przewidzianych przez punkt 5 ustępu drugiego niniejszego artykułu – sąd.

W wypadku uprawomocnienia się w stosunku do deputowanego ludowego Ukrainy sądowego wyroku skazującego, uznania deputowanego ludowego Ukrainy za ubezwłasnowolnionego lub zaginionego jego mandat wygasa z dniem uprawomocnienia się orzeczenia sądu, a w wypadku śmierci deputowanego ludowego Ukrainy – od dnia śmierci poświadczonej świadectwem zgonu.

W przypadku niewejścia deputowanego ludowego Ukrainy, wybranego z listy partii politycznej (bloku wyborczego partii politycznych), w skład frakcji parlamentarnej tejże partii politycznej (tegoż bloku wyborczego partii politycznych) bądź opuszczenia przez deputowanego ludowego Ukrainy składu takiej frakcji jego mandat wygasa przedterminowo na wniosek organu kierowniczego odpowiedniej partii politycznej (bloku wyborczego partii politycznych) z dniem sporządzenia takiego wniosku.
[Art. 81 w brzmieniu ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 82

Rada Najwyższa Ukrainy obraduje na sesjach.

Rada Najwyższa Ukrainy uzyskuje pełnomocnictwa pod warunkiem wyboru nie mniej niż dwóch trzecich jej konstytucyjnego składu.

Rada Najwyższa Ukrainy zbiera się na pierwszą sesję nie później niż trzydziestego dnia po urzędowym ogłoszeniu wyników wyborów.

Pierwsze posiedzenie Rady Najwyższej Ukrainy otwiera najstarszy wiekiem deputowany ludowy Ukrainy.

[Art. 82 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 83

Sesje zwyczajne Rady Najwyższej Ukrainy rozpoczynają się w pierwszy wtorek lutego i w pierwszy wtorek września każdego roku.

Sesje nadzwyczajne Rady Najwyższej Ukrainy wraz z określonym porządkiem dziennym zwołuje Przewodniczący Rady Najwyższej Ukrainy na żądanie Prezydenta Ukrainy albo na żądanie deputowanych ludowych

Ukrainy, stanowiących nie mniej niż jedną trzecią konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

W przypadku ogłoszenia dekretu Prezydenta Ukrainy o wprowadzeniu stanu wojennego lub stanu wyjątkowego na Ukrainie lub na jej określonych obszarach, Rada Najwyższa Ukrainy zbiera się bez zwoływania w ciągu dwóch dni.

W razie zakończenia kadencji Rady Najwyższej Ukrainy w czasie trwania stanu wojennego lub stanu wyjątkowego, jej kadencję przedłuża się do dnia pierwszego posiedzenia pierwszej sesji Rady Najwyższej Ukrainy wybranej po zniesieniu stanu wojennego lub stanu wyjątkowego.

Tryb działania Rady Najwyższej Ukrainy ustanawiają Konstytucja Ukrainy oraz Regulamin Rady Najwyższej Ukrainy.

W Radzie Najwyższej Ukrainy, odpowiednio do wyniku wyborów i na podstawie uzgodnień partii politycznych, tworzy się koalicja frakcji parlamentarnych, w skład której wchodzi większość deputowanych ludowych Ukrainy zasiadających w konstytucyjnym składzie Rady Najwyższej Ukrainy.

Koalicja frakcji parlamentarnych w Radzie Najwyższej Ukrainy tworzy się w ciągu miesiąca od dnia inauguracji pierwszego posiedzenia Rady Najwyższej Ukrainy, jakie zostaje zwołane po zakończeniu zwykłych lub przedterminowych wyborów do Rady Najwyższej Ukrainy, bądź w ciągu miesiąca od dnia ustania działalności koalicji frakcji parlamentarnych w Radzie Najwyższej Ukrainy.

Koalicja frakcji parlamentarnych w Radzie Najwyższej Ukrainy zgodnie z niniejszą Konstytucją przedkłada Prezydentowi Ukrainy kandydatury na stanowisko premiera Ukrainy, jak również zgodnie z niniejszą Konstytucją przedkłada kandydatury do składu Gabinetu Ministrów Ukrainy.

Zasady formowania, organizacji i ustania działalności koalicji frakcji parlamentarnych w Radzie Najwyższej Ukrainy ustanawiają Konstytucja Ukrainy oraz Regulamin Rady Najwyższej Ukrainy.

Frakcja parlamentarna w Radzie Najwyższej Ukrainy, w której skład wchodzi większość deputowanych ludowych Ukrainy zasiadających w konstytucyjnym składzie Rady Najwyższej Ukrainy, działa na prawach koalicji frakcji parlamentarnych w Radzie Najwyższej Ukrainy, przewidzianych przez niniejszą Konstytucję.

[Art. 83 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 84

Posiedzenia Rady Najwyższej Ukrainy są jawne. Posiedzenia zamknięte przeprowadza się na podstawie uchwały większości konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Rada Najwyższa Ukrainy podejmuje uchwały wyłącznie na plenarnych posiedzeniach w drodze głosowania.

[Wykładnia legalna ustępu drugiego art. 84 – patrz Postanowienia Sądu Konstytucyjnego No 11-rp/98 z 07.07.1998, No16-rp/2003 z 14.10.2003]

Na posiedzeniach Rady Najwyższej Ukrainy deputowany ludowy Ukrainy głosuje osobiście.

[Wykładnia legalna ustępu trzeciego art. 84 – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 11-rp/98 z 07.07.1998]

[Wykładnia legalna przepisów art. 84 – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 17-rp/2002 z 17.10.2002]

Artykuł 85

Do uprawnień Rady Najwyższej Ukrainy należy:

- 1) wprowadzanie zmian do Konstytucji Ukrainy w zakresie i trybie przewidzianym w rozdziale XIII niniejszej Konstytucji;
- 2) zarządzanie referendum ogólnoukraińskiego w sprawach określonych w art. 73 niniejszej Konstytucji;
- 3) uchwalanie ustaw;
- 4) uchwalanie budżetu państwowego Ukrainy i wprowadzanie do niego zmian; kontrola wykonania budżetu państwowego Ukrainy, podejmowanie uchwały dotyczącej sprawozdania z jego wykonania;
- 5) określanie zasad polityki wewnętrznej i zagranicznej;
- 6) zatwierdzanie ogólnopaństwowych programów rozwoju ekonomicznego, naukowo-technicznego, socjalnego, narodowo-kulturalnego, ochrony środowiska;
- 7) zarządzanie wyborów Prezydenta Ukrainy w terminie wyznaczonym w niniejszej Konstytucji;
- 8) wysłuchiwanie corocznych i nadzwyczajnych orędzi Prezydenta Ukrainy o wewnętrznej i zewnętrznej sytuacji Ukrainy;
- 9) ogłaszanie na wniosek Prezydenta Ukrainy stanu wojny i zawieranie pokoju, aprobowanie decyzji Prezydenta Ukrainy o użyciu Sił Zbrojnych Ukrainy i innych formacji wojskowych w razie napaści zbrojnej na Ukrainę;
- 10) złożenie z urzędu Prezydenta Ukrainy w trybie specjalnej procedury (impeachmentu), określonej w art. 111 niniejszej Konstytucji;
- 11) rozpatrywanie i przyjmowanie uchwał w sprawie aprobowania programu działania Gabinetu Ministrów Ukrainy;
- 12) powoływanie na wniosek Prezydenta Ukrainy premiera Ukrainy, ministra obrony Ukrainy, ministra spraw zagranicznych Ukrainy, powoływanie na wniosek premiera Ukrainy pozostałych członków Gabinetu Ministrów Ukrainy, przewodniczącego Komitetu Antymonopolowego Ukrainy, przewodniczącego Komitetu ds. Radia i Telewizji Ukrainy, Przewodniczącego Funduszu Majątku Państwowego Ukrainy, odwoływanie powyższych osób ze stanowisk, kierowanie zapytań pod adresem premiera Ukrainy oraz członków Gabinetu Ministrów Ukrainy;

12¹⁾ powoływanie na stanowisko oraz odwoływanie ze stanowiska na wniosek Prezydenta Ukrainy szefa Służby Bezpieczeństwa Ukrainy;

13) sprawowanie kontroli nad działalnością Gabinetu Ministrów Ukrainy zgodnie z niniejszą Konstytucją oraz ustawami;

14) zatwierdzanie decyzji o udzieleniu przez Ukrainę kredytów i pomocy gospodarczej innym państwom oraz organizacjom międzynarodowym, a także o przyjmowaniu przez Ukrainę od innych państw, banków i międzynarodowych organizacji finansowych kredytów nie przewidzianych w budżecie państwowym Ukrainy oraz sprawowanie kontroli nad ich wykorzystaniem;

15) uchwalanie Regulaminu Rady Najwyższej Ukrainy;

16) powoływanie i odwoływanie przewodniczącego i innych członków Izby Obrachunkowej;

17) powoływanie i odwoływanie Rzecznika Praw Człowieka w Radzie Najwyższej Ukrainy, wysłuchiwanie jego corocznych sprawozdań o stanie przestrzegania i ochrony praw i wolności człowieka na Ukrainie;

18) powoływanie i odwoływanie prezesa Banku Narodowego Ukrainy na wniosek Prezydenta Ukrainy;

19) powoływanie i odwoływanie połowy składu Rady Banku Narodowego Ukrainy;

20) powoływanie i odwoływanie połowy składu Narodowej Rady Ukrainy ds. Radia i Telewizji;

21) powoływanie i odwoływanie członków Centralnej Komisji Wyborczej na wniosek Prezydenta Ukrainy;

22) zatwierdzanie ogólnej struktury, liczebności, określania funkcji Służby Bezpieczeństwa Ukrainy, Sił Zbrojnych Ukrainy oraz innych formacji wojskowych utworzonych zgodnie z ustawami Ukrainy, a także Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Ukrainy;

23) aprobowanie decyzji o udzieleniu pomocy wojskowej innym państwom, o skierowaniu kontyngentu Sił Zbrojnych Ukrainy do innego państwa lub o zezwoleniu na stacjonowanie formacji sił zbrojnych innych państw na terytorium Ukrainy;

24) ustanawianie symboli państwowych Ukrainy;

25) wyrażanie zgody na powołanie i odwołanie przez Prezydenta Ukrainy Prokuratora Generalnego Ukrainy; wyrażanie wotum nieufności Prokuratorowi Generalnemu Ukrainy, co skutkuje jego dymisją;

26) powoływanie i odwoływanie jednej trzeciej składu Sądu Konstytucyjnego Ukrainy;

27) wybór sędziów na czas nieokreślony;

28) przedterminowe skracanie pełnomocnictw Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krymu na podstawie orzeczenia Sądu Konstytucyjnego Ukrainy o naruszeniu przez nią Konstytucji Ukrainy albo praw Ukrainy; zarządzanie przedterminowych wyborów do Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym;

29) tworzenie i likwidacja rejonów, określenie i zmiana granic rejonów i miast, nadawanie osadom statusu miast, nadawanie nazw i zmiana nazw miejsc zasiedlonych i rejonów;

30) zarządzanie zwyczajnych i przedterminowych wyborów do organów samorządu lokalnego;

31) zatwierdzanie w ciągu dwóch dni od momentu zarządzenia przez Prezydenta Ukrainy dekretów o wprowadzeniu stanu wojennego lub stanu wyjątkowego na Ukrainie bądź na jej określonych terenach, o powszechnej albo częściowej mobilizacji, o ogłoszeniu określonych terenów obszarami nadzwyczajnej sytuacji ekologicznej;

32) wyrażanie [w drodze ustawowej](#) zgody [na obowiązywanie](#) umów międzynarodowych Ukrainy [oraz wypowiadanie umów międzynarodowych Ukrainy](#);

33) sprawowanie kontroli parlamentarnej w zakresie określonym w niniejszej Konstytucji [oraz w ustawach](#);

34) podejmowanie decyzji o skierowaniu do Prezydenta Ukrainy zapytania na wniosek deputowanego ludowego Ukrainy, grupy deputowanych ludowych [Ukrainy](#) lub komitetu Rady Najwyższej Ukrainy, po uzyskaniu uprzednio poparcia co najmniej jednej trzeciej konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy;

35) powoływanie i odwoływanie szefa aparatu Rady Najwyższej Ukrainy; zatwierdzanie planu wydatków Rady Najwyższej Ukrainy oraz struktury jej aparatu;

36) zatwierdzanie wykazu obiektów będących własnością państwową, nie podlegających prywatyzacji; określanie zasad prawnych przejmowania obiektów będących własnością prywatną;

37) [zatwierdzanie ustawą Konstytucji Autonomicznej Republiki Krymu oraz wprowadzanych do niej zmian](#).

Rada Najwyższa Ukrainy wykonuje [również](#) inne uprawnienia, jakie zgodnie z Konstytucją Ukrainy należą do jej kompetencji.

[Art. 85 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 86

Deputowany ludowy Ukrainy ma prawo na sesji Rady Najwyższej Ukrainy zwrócić się z zapytaniem do organów Rady Najwyższej Ukrainy, do Gabinetu Ministrów Ukrainy, do kierowników innych organów władzy państwowej i organów samorządu lokalnego, a także do kierowników przedsiębiorstw, instytucji i organizacji, znajdujących się na terytorium Ukrainy, niezależnie od ich podległości i formy własności.

[Wykładnia legalna przepisów ustępu pierwszego art. 86 - patrz Postanowienia Sądu Konstytucyjnego No 4-rp/99 z 19.05.1999, No 4-rp/2000 z 11.04.2000, No 4-rp/2002 z 20.03.2002, No5-rp/2003 z 05.03.2003, No 16-rp/2003 z 14.10.2003]

Kierownicy organów władzy państwowej i organów samorządu lokalnego, przedsiębiorstw, instytucji i organizacji są zobowiązani powiadomić deputowanego ludowego Ukrainy o rezultatach rozpatrzenia jego zapytania.

Artykuł 87

Rada Najwyższa Ukrainy na wniosek Prezydenta Ukrainy albo co najmniej jednej trzeciej konstytucyjnego składu deputowanych ludowych Ukrainy może rozpatrzyć kwestię odpowiedzialności Gabinetu Ministrów Ukrainy oraz uchwalić wotum nieufności dla Gabinetu Ministrów Ukrainy większością głosów konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Rada Najwyższa Ukrainy nie może rozpatrywać kwestii odpowiedzialności Gabinetu Ministrów Ukrainy częściej niż raz w czasie trwania jednej sesji zwyczajnej, a także w okresie roku od zaaprobowania programu działania Gabinetu Ministrów Ukrainy bądź w czasie trwania ostatniej sesji Rady Najwyższej Ukrainy.

[Art. 87 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 88

Rada Najwyższa Ukrainy wybiera ze swojego składu Przewodniczącego Rady Najwyższej Ukrainy, Pierwszego zastępcę i zastępcę Przewodniczącego Rady Najwyższej Ukrainy oraz ich odwołuje.

[Ustęp pierwszy art. 88 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

Przewodniczący Rady Najwyższej Ukrainy:

- 1) prowadzi posiedzenia Rady Najwyższej Ukrainy;
- 2) organizuje pracę Rady Najwyższej Ukrainy oraz koordynuje działalność jej organów;

[Punkt 2 ustępu drugiego art. 88 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

- 3) podpisuje akty uchwalone przez Radę Najwyższą Ukrainy;
- 4) reprezentuje Radę Najwyższą Ukrainy w kontaktach z innymi organami władzy państwowej Ukrainy i organami władzy innych państw;
- 5) organizuje pracę administracji Rady Najwyższej Ukrainy.

Przewodniczący Rady Najwyższej Ukrainy sprawuje funkcje przewidziane w niniejszej Konstytucji w trybie określonym w [Regulaminie Rady Najwyższej Ukrainy](#).

[Ustęp trzeci art. 88 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 89

Rada Najwyższa Ukrainy w celu prowadzenia prac ustawodawczych, przygotowania i wstępnego rozpatrzenia spraw należących do jej kompetencji oraz wykonywania funkcji kontrolnych zgodnie z Konstytucją Ukrainy powołuje spośród deputowanych ludowych Ukrainy komitety Rady Najwyższej Ukrainy oraz dokonuje wyboru przewodniczących, pierwszych zastępców przewodniczących, zastępców przewodniczących i sekretarzy tych komitetów.

Rada Najwyższa Ukrainy, w ramach swoich kompetencji, może tworzyć tymczasowe komisje nadzwyczajne w celu przygotowania i wstępnego rozpatrzenia spraw.

Rada Najwyższa Ukrainy w celu przeprowadzenia dochodzeń w sprawach dotyczących ważnego interesu społecznego tworzy tymczasowe komisje śledcze, jeżeli głosowała za ich utworzeniem co najmniej jedna trzecia konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Ustalenia i zalecenia tymczasowych komisji śledczych nie mają charakteru wiążącego dla śledztwa i sądu.

Organizację i tryb działania komitetów Rady Najwyższej Ukrainy, jej tymczasowych komisji nadzwyczajnych i śledczych określa ustawa.

[Art. 89 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 90

Kadencja Rady Najwyższej Ukrainy kończy się w dniu inauguracji pierwszego posiedzenia Rady Najwyższej Ukrainy nowej kadencji.

Prezydent Ukrainy może przedterminowo rozwiązać Radę Najwyższą Ukrainy, jeżeli:

- 1) w ciągu jednego miesiąca w Radzie Najwyższej Ukrainy nie zostanie utworzona koalicja frakcji parlamentarnych zgodnie z art. 83 niniejszej Konstytucji;
- 2) w ciągu sześćdziesięciu dni od chwili powołania Gabinetu Ministrów Ukrainy nie zostanie wyznaczony skład osobowy Gabinetu Ministrów Ukrainy;
- 3) jej posiedzenia plenarne nie mogą się rozpocząć w ciągu trzydziestu dni od rozpoczęcia sesji zwyczajnej.

Decyzję o przedterminowym rozwiązaniu Rady Najwyższej Ukrainy podejmuje Prezydent Ukrainy po konsultacji z Przewodniczącym Rady Najwyższej Ukrainy, jego zastępcami oraz szefami frakcji parlamentarnych w Radzie Najwyższej Ukrainy.

Rada Najwyższa Ukrainy wybrana w wyborach przedterminowych, przeprowadzonych po przedterminowym rozwiązaniu przez Prezydenta Ukrainy Rady Najwyższej Ukrainy poprzedniej kadencji, nie może zostać rozwiązana w ciągu roku od dnia tych wyborów.

Rada Najwyższa Ukrainy nie może zostać przedterminowo rozwiązana przez Prezydenta Ukrainy w ciągu ostatnich sześciu miesięcy trwania kadencji Rady Najwyższej Ukrainy lub kadencji Prezydenta Ukrainy.

[Art. 90 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 91

Rada Najwyższa Ukrainy uchwała ustawy, uchwały i inne akty większością jej konstytucyjnego składu, z wyjątkiem przypadków przewidzianych w niniejszej Konstytucji.

[Wykładnia legalna przepisów art. 91 - patrz Postanowienia Sądu Konstytucyjnego No 17-rp/2002 z 17.10.2002, No 16-rp/2003 z 14.10.2003]

Artykuł 92

Wyłącznie ustawy Ukrainy określają:

- 1) prawa i wolności człowieka i obywatela, gwarancje tych praw i wolności; podstawowe obowiązki obywatela;
- 2) obywatelstwo, podmiotowość prawną obywatela, status cudzoziemców i osób bez obywatelstwa;
- 3) prawa rdzennych ludów i mniejszości narodowych;
- 4) tryb stosowania języków;
- 5) zasady korzystania z bogactw naturalnych, wyłącznej (morskiej) strefy ekonomicznej, szelfu kontynentalnego, zagospodarowania przestrzeni kosmicznej, organizacji i eksploatacji systemu energetycznego, transportu i łączności;
- 6) podstawy opieki socjalnej, formy i rodzaje ubezpieczenia emerytalnego; zasady regulacji pracy i zatrudnienia, małżeństwa, rodziny, ochrony dziecka, macierzyństwa, ojcostwa; wychowania, wykształcenia, kultury i ochrony zdrowia; bezpieczeństwa ekologicznego;
- 7) system prawny własności;
- 8) zasady i gwarancje prawne działalności gospodarczej; reguły konkurencji oraz normy regulacji antymonopolowych;
- 9) zasady stosunków z zagranicą, współpracy gospodarczej z zagranicą, polityki celnej;
- 10) zasady regulowania procesów demograficznych i migracyjnych;
- 11) zasady tworzenia i działalności partii politycznych, innych organizacji społecznych, środków masowego przekazu;
- 12) organizację i działalność organów władzy wykonawczej, zasady służby państwowej, organizację statystyki i informatyki państwowej;
- 13) ustrój terytorialny Ukrainy;

[Wykładnia legalna pkt. 13 ustępu pierwszego art. 92 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 11-rp/2001 z 13.07.2001]

- 14) ustrój sądów i zasady ich działalności, status sędziów, zasady postępowania sądowego, organizację i działalność prokuratury, organów dochodzeniowych, notariatu, organów i instytucji wykonania kar; zasady organizacji i działalności adwokatury;
- 15) zasady samorządu lokalnego;
- 16) status stolicy Ukrainy; specjalny status innych miast;
- 17) podstawy bezpieczeństwa narodowego, organizacji Sił Zbrojnych Ukrainy i zapewnienia porządku publicznego;
- 18) status prawny granicy państwowej;
- 19) prawo stanu wojennego i wyjątkowego, stref nadzwyczajnej sytuacji ekologicznej;
- 20) organizację i tryb przeprowadzania wyborów i referendum;
- 21) organizację i tryb działania Rady Najwyższej Ukrainy, status deputowanych ludowych Ukrainy;
- 22) zasady odpowiedzialności cywilnoprawnej; czyny uznawane za przestępstwa, wykroczenia administracyjne albo dyscyplinarne oraz odpowiedzialność za nie.

[Wykładnia legalna przepisu pkt. 22 ustępu pierwszego art. 92 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 7-rp/2001 z 30.05.2001]

Wyłącznie ustawy Ukrainy określają:

- 1) budżet państwowy Ukrainy i system budżetowy Ukrainy; system podatkowy, podatki i opłaty; zasady tworzenia i funkcjonowania rynku finansowego, pieniężnego, kredytowego i inwestycyjnego; status waluty narodowej, a także status walut obcych na terytorium Ukrainy; tryb zaciągania i spłaty wewnętrznego i zagranicznego długu państwowego; tryb emisji oraz obrót państwowymi papierami wartościowymi, ich rodzaje i formy;
- 2) tryb kierowania jednostek Sił Zbrojnych Ukrainy do innych państw; tryb zezwalania oraz warunki stacjonowania jednostek sił zbrojnych innych państw na terytorium Ukrainy;
- 3) jednostki wagi, miary i czasu; tryb ustanawiania standardów państwowych;
- 4) tryb używania i ochrony symboli państwowych;
- 5) odznaczenia państwowe;
- 6) stopnie wojskowe, rangi dyplomatyczne i inne specjalne tytuły;
- 7) święta państwowe;
- 8) tryb tworzenia i funkcjonowania wolnych lub innych stref specjalnych o statusie ekonomicznym albo migracyjnym, odmiennym od powszechnego.

Amnestię ogłasza się w drodze ustawy.

Artykuł 93

Prawo inicjatywy ustawodawczej w Radzie Najwyższej Ukrainy przysługuje Prezydentowi Ukrainy, deputowanym ludowym Ukrainy oraz Gabinetowi Ministrów Ukrainy.

Projekty ustaw uznane przez Prezydenta Ukrainy za pilne Rada Najwyższa Ukrainy rozpatruje poza kolejnością.

[Art. 93 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 94

Przewodniczący Rady Najwyższej Ukrainy podpisuje ustawę i niezwłocznie przesyła ją Prezydentowi Ukrainy.

Prezydent Ukrainy w ciągu piętnastu dni od otrzymania ustawy podpisuje ją i kieruje do wykonania oraz oficjalnego ogłoszenia albo zwraca ustawę Radzie Najwyższej Ukrainy ze swoimi umotywowanymi i sformułowanymi zaleceniami w celu powtórnego jej rozpatrzenia.

[Wykładnia legalna ustępu drugiego art. 94 - patrz Postanowienia Sądu Konstytucyjnego No 11-rp/98 z 07.07.1998, No 6-rp/2008 z 16.04.2008]

Jeżeli Prezydent Ukrainy w ustanowionym terminie nie zwróci ustawy do powtórnego rozpatrzenia, ustawę uznaje się za zaaprobowaną i winna być ona podpisana i oficjalnie ogłoszona.

Jeżeli podczas powtórnego rozpatrywania ustawa zostanie ponownie uchwalona przez Radę Najwyższą Ukrainy co najmniej dwiema trzecimi głosów jej konstytucyjnego składu, Prezydent Ukrainy obowiązany jest do podpisania jej i oficjalnego ogłoszenia w ciągu dziesięciu dni. W przypadku niepodpisania przez Prezydenta Ukrainy takiej ustawy jest ona niezwłocznie oficjalnie ogłaszana przez Przewodniczącą Rady Najwyższej Ukrainy i publikowana z jego podpisem.

[Ustęp czwarty art. 94 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, nabiera ona mocy obowiązującej w ciągu dziesięciu dni od dnia jej oficjalnego ogłoszenia, ale nie wcześniej niż w dniu jej opublikowania.

[Wykładnia legalna ustępu piątego art. 94 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 4-zp z 03.10.1997]

Artykuł 95

System budżetowy Ukrainy tworzy się na zasadach sprawiedliwego i bezstronnego podziału bogactwa społecznego między obywateli a społeczności terytorialne obywateli.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu pierwszego art. 95 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 3-rp/2012 z 25.01.2012]

Wszelkie wydatki państwa na potrzeby ogólnospołeczne oraz ich wysokość i przeznaczenie może określać wyłącznie ustawa o Budżecie Państwowym Ukrainy.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu drugiego art. 95 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 3-rp/2012 z 25.01.2012]

Państwo dąży do zrównoważenia budżetu Ukrainy.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu trzeciego art. 95 - patrz Postanowienia Sądu Konstytucyjnego No 26-rp/2008 z 27.11.2008, No 3-rp/2012 z 25.01.2012]

Regularne sprawozdania z dochodów i wydatków budżetu państwowego Ukrainy powinny być publikowane

Artykuł 96

Rada Najwyższa Ukrainy uchwała corocznie budżet państwowy Ukrainy na okres od 1 stycznia do 31 grudnia, a w szczególnych okolicznościach - na inny okres.

Gabinet Ministrów Ukrainy przesyła do Rady Najwyższej Ukrainy, nie później niż 15 września każdego roku, projekt ustawy o budżecie państwowym Ukrainy na rok przyszły. Wraz z projektem ustawy przesyła się sprawozdanie z toku wykonania budżetu państwowego Ukrainy w roku bieżącym.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu drugiego art. 96 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 3-rp/2012 z 25.01.2012]

Artykuł 97

Gabinet Ministrów Ukrainy, zgodnie z ustawą, przesyła do Rady Najwyższej Ukrainy sprawozdanie z wykonania budżetu państwowego Ukrainy.

Przesłane sprawozdanie powinno być opublikowane.

Artykuł 98

Izba Obrachunkowa kontroluje w imieniu Rady Najwyższej Ukrainy wpływ środków do budżetu państwowego Ukrainy oraz ich wykorzystanie.

Organizację, uprawnienia i tryb działania Izby Obrachunkowej określa ustawa.

[Art. 98 w brzmieniu Ustaw No 586-VII z 19.09.2013 i No 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 99

Jednostką pieniężną Ukrainy jest hrywna.

Zapewnienie stabilności jednostki pieniężnej jest podstawową funkcją centralnego banku państwa - Narodowego Banku Ukrainy.

Artykuł 100

Rada Narodowego Banku Ukrainy opracowuje podstawowe zasady polityki pieniężno-kredytowej i kontroluje jej wykonanie.

Status prawny Rady Narodowego Banku Ukrainy określa ustawa.

Artykuł 101

Kontrolę parlamentarną nad przestrzeganiem konstytucyjnych praw i wolności człowieka i obywatela sprawuje Rzecznik Praw Człowieka w Radzie Najwyższej Ukrainy.

Rozdział V

PREZYDENT UKRAINY

Artykuł 102

Prezydent Ukrainy jest głową państwa i występuje w imieniu państwa.

Prezydent Ukrainy jest gwarantem suwerenności państwa, integralności terytorialnej Ukrainy, przestrzegania Konstytucji Ukrainy oraz praw i wolności człowieka i obywatela.

Artykuł 103

Prezydenta Ukrainy wybierają na pięć lat obywatele Ukrainy na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego w głosowaniu tajnym.

Prezydentem Ukrainy może zostać wybrany obywatel Ukrainy, który ukończył trzydzieści pięć lat, posiada czynne prawo wyborcze, zamieszkuje na Ukrainie przez ostatnie dziesięć lat przed dniem wyborów i włada językiem państwowym.

Ta sama osoba nie może być Prezydentem Ukrainy dłużej niż przez dwie kolejne kadencje.

[Wykładnia legalna ustępu trzeciego art. 103 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 22-rp/2003 z 25.12.2003]

Prezydent Ukrainy nie może piastować innego mandatu przedstawicielskiego, sprawować urzędu w organach władzy państwowej albo w organizacjach społecznych, a także zajmować się inną pracą zarobkową albo działalnością gospodarczą lub wchodzić w skład zarządu albo rady nadzorczej przedsiębiorstwa nastawionego na osiągnięcie zysku.

Wybory Prezydenta Ukrainy przeprowadza się w ostatnią niedzielę marca w piątym roku kadencji Prezydenta Ukrainy. W przypadku przedterminowego skrócenia kadencji Prezydenta Ukrainy, wybory Prezydenta Ukrainy przeprowadza się w ciągu dziewięćdziesięciu dni od dnia ustania jego pełnomocnictw.

[Ustęp piąty art. 103 w brzmieniu Ustaw No 2952-VI z 01.02.2011 i No 742-VII z 21.02.2014]]

Tryb przeprowadzenia wyborów Prezydenta Ukrainy określa ustawa.

Artykuł 104

Nowo wybrany Prezydent Ukrainy obejmuje urząd nie później niż w ciągu trzydziestu dni po urzędowym ogłoszeniu wyników wyborów, z chwilą złożenia przysięgi narodowi na uroczystym posiedzeniu Rady Najwyższej Ukrainy.

Prezydent Ukrainy składa przysięgę na ręce Przewodniczącego Sądu Konstytucyjnego Ukrainy.

Prezydent Ukrainy składa przysięgę następującej treści:

"Ja (imię i nazwisko), wybrany wolą narodu na Prezydenta Ukrainy obejmując ten wysoki urząd uroczystie przysięgam wierność Ukrainie. Zobowiązuję się wszystkimi swoimi czynami bronić suwerenności i niezawisłości Ukrainy, działać dla dobra Ojczyzny i dla pomyślności ludu ukraińskiego, bronić praw i wolności obywatela, przestrzegać Konstytucji i praw Ukrainy, wykonywać swoje obowiązki w interesie wszystkich rodaków, umacniać autorytet Ukrainy w świecie".

Prezydent Ukrainy wybrany w wyborach przedterminowych składa przysięgę w ciągu pięciu dni po urzędowym ogłoszeniu wyników wyborów.

[Wykładnia legalna przepisów art. 104 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 17-rp/2002 z 17.10.2002]

Artykuł 105

Prezydent Ukrainy w czasie sprawowania urzędu korzysta z przywileju nietykalności.

[Wykładnia legalna ustępu pierwszego art. 105 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 19-rp/2003 z 10.12.2003]

Osoby winne zamachu na cześć i godność Prezydenta Ukrainy ponoszą odpowiedzialność przewidzianą w ustawie.

Tytuł Prezydenta Ukrainy jest chroniony ustawą i Prezydent zachowuje go na zawsze, jeżeli nie został on złożony z urzędu w trybie impeachmentu.

Artykuł 106

Prezydent Ukrainy:

1) gwarantuje niepodległość państwa, bezpieczeństwo narodowe i prawną ciągłość państwa;

2) zwraca się z orędziami do narodu i z corocznymi oraz nadzwyczajnymi orędziami o stanie państwa do Rady Najwyższej Ukrainy;

3) reprezentuje państwo w stosunkach międzynarodowych, sprawuje kierownictwo nad polityką zagraniczną państwa, prowadzi rozmowy oraz zawiera międzynarodowe umowy Ukrainy;

4) podejmuje decyzje o uznaniu państw obcych;

5) powołuje i odwołuje szefów przedstawicielstw dyplomatycznych Ukrainy w innych państwach i przy organizacjach międzynarodowych; przyjmuje listy uwierzytelniające i odwołujące przedstawicieli dyplomatycznych innych państw;

6) zarządza referendum ogólnoukraińskie w sprawie zmiany Konstytucji Ukrainy zgodnie z artykułem 156 niniejszej Konstytucji, zarządza referendum ogólnoukraińskie z inicjatywy obywateli;

[Wykładnia legalna pkt.6 ustępu pierwszego art. 106 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 23-rp/2008 z 15.10.2008]

7) zarządza przedterminowe wybory do Rady Najwyższej Ukrainy w terminie określonym w niniejszej Konstytucji;

8) rozwiązuje Radę Najwyższą Ukrainy [w przypadkach przewidzianych przez niniejszą Konstytucję](#);

[Punkt 8 ustępu pierwszego art. 106 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

9) [przedkłada na wniosek koalicji frakcji parlamentarnych w Radzie Najwyższej Ukrainy, utworzonej zgodnie z art. 83 Konstytucji Ukrainy, wnioski odnośnie powołania przez Radę Najwyższą Ukrainy premiera Ukrainy w terminie nie krótszym niż w piętnastym dniu od chwili otrzymania takiego wniosku](#);

[Punkt 9 ustępu pierwszego art. 106 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

10) [przedkłada Radzie Najwyższej Ukrainy wnioski odnośnie powołania ministra obrony Ukrainy i ministra spraw zagranicznych Ukrainy](#);

[Punkt 10 ustępu pierwszego art. 106 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

11) powołuje za zgodą Rady Najwyższej Ukrainy Prokuratora Generalnego Ukrainy i go odwołuje;

[Punkt 11 ustępu pierwszego art. 106 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

12) powołuje i odwołuje połowę składu Rady Banku Narodowego Ukrainy;

[Punkt 12 ustępu pierwszego art. 106 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

13) powołuje i odwołuje połowę składu Narodowej Rady Ukrainy ds. Telewizji i Radiofonii;

[Punkt 13 ustępu pierwszego art. 106 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

14) przedkłada Radzie Najwyższej Ukrainy wnioski odnośnie powołania i odwołania szefa Służby Bezpieczeństwa Ukrainy

Punkt 14 ustępu pierwszego art. 106 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

15) uchyla akty wydane przez Gabinet Ministrów Ukrainy z powodu ich niezgodności z niniejszą Konstytucją, zwracając się jednocześnie do Sądu Konstytucyjnego Ukrainy z pytaniem o ich zgodność z Konstytucją;

[Punkt 15 ustępu pierwszego art. 106 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

16) unieważnia akty wydane przez Radę Ministrów Autonomicznej Republiki Krymu;

[Punkt 16 ustępu pierwszego art. 106 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

17) jest Najwyższym Głównodowodzącym Sił Zbrojnych Ukrainy; powołuje i odwołuje naczelne dowództwo Sił Zbrojnych Ukrainy oraz innych formacji wojskowych; kieruje sprawami bezpieczeństwa narodowego i obrony państwa;

18) stoi na czele Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy;

19) przedkłada Radzie Najwyższej Ukrainy wniosek o ogłoszenie stanu wojny, jak również w wypadku napaści zbrojnej na Ukrainę podejmuje decyzję o

użyciu Sił Zbrojnych Ukrainy oraz innych formacji wojskowych utworzonych zgodnie z ustawodawstwem Ukrainy;

[Punkt 19 ustępu pierwszego art. 106 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

20) podejmuje zgodnie z ustawą decyzję o powszechnej albo częściowej mobilizacji i wprowadzeniu stanu wojennego na Ukrainie albo na

określonych jej obszarach w razie groźby napaści lub zagrożenia niepodległości państwowej Ukrainy;

21) w wypadkach koniecznych podejmuje decyzje, zatwierdzane następnie przez Radę Najwyższą Ukrainy, o wprowadzeniu na Ukrainie albo na określonych jej obszarach stanu wyjątkowego, a także ogłasza w razie konieczności określone obszary Ukrainy obszarami nadzwyczajnej sytuacji ekologicznej;

22) powołuje i odwołuje jedną trzecią składu Sądu Konstytucyjnego Ukrainy;

[Punkt 22 ustępu pierwszego art. 106 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

23) tworzy sądy w trybie określonym w ustawie;

24) nadaje najwyższe stopnie wojskowe, najwyższe rangi dyplomatyczne i inne najwyższe tytuły szczególne oraz rangi służbowe;

25) przyznaje odznaczenia państwowe; ustanawia odznaczenia prezydenckie i nagradza nimi;

26) podejmuje decyzje o nadaniu i utracie obywatelstwa Ukrainy, o przyznaniu azylu na Ukrainie;

27) stosuje prawo łaski;

28) tworzy, w ramach środków przewidzianych w budżecie państwowym Ukrainy, konsultacyjne, doradcze i inne pomocnicze organy i służby dla wypełniania swoich funkcji;

29) podpisuje ustawy uchwalone przez Radę Najwyższą Ukrainy;

30) posiada prawo weta wobec ustaw uchwalonych przez Radę Najwyższą Ukrainy (z wyjątkiem ustaw dotyczących wprowadzenia zmian do Konstytucji Ukrainy), kierując je następnie do ponownego rozpatrzenia przez Radę Najwyższą Ukrainy;

[Punkt 30 ustępu pierwszego art. 106 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

31) wykonuje inne uprawnienia określone w Konstytucji Ukrainy.

Prezydent Ukrainy nie może przekazywać swoich uprawnień innym osobom albo organom.

Prezydent Ukrainy, działając na podstawie i w celu wykonania Konstytucji oraz ustaw Ukrainy, wydaje dekrety i rozporządzenia, które podlegają wykonaniu na całym na terytorium Ukrainy.

Akty prezydenta Ukrainy, wydane w ramach jego uprawnień przewidzianych punktami 5, 18, 21 i 23 niniejszego artykułu, wymagają kontrasygnaty premiera Ukrainy oraz ministra odpowiedzialnego za ten akt i za jego wykonanie.

[Ustęp czwarty art. 106 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 107

Rada Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy jest organem koordynującym sprawy bezpieczeństwa narodowego i obrony przy Prezydencie Ukrainy.

Rada Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy koordynuje i kontroluje działania organów władzy wykonawczej w sferze bezpieczeństwa narodowego i obrony.

Przewodniczącym Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy jest Prezydent Ukrainy.

Skład osobowy Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy ustala Prezydent Ukrainy.

W skład Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy wchodzi z urzędu premier Ukrainy, minister obrony Ukrainy, szef Służby Bezpieczeństwa Ukrainy, minister spraw wewnętrznych Ukrainy oraz minister spraw zagranicznych Ukrainy.

W posiedzeniach Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy może uczestniczyć Przewodniczący Rady Najwyższej Ukrainy.

Postanowienia Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy wchodzi w życie za pośrednictwem dekretów Prezydenta Ukrainy.

Kompetencje i funkcje Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy określa ustawa.

Artykuł 108

Prezydent Ukrainy wykonuje swoje uprawnienia do czasu objęcia urzędu przez nowo wybranego Prezydenta Ukrainy.

Uprawnienia Prezydenta Ukrainy wygasają przedterminowo w przypadku:

- 1) zrzeczenia się urzędu;
- 2) niezdolności do wykonywania swoich uprawnień ze względu na stan zdrowia;
- 3) złożenia z urzędu w trybie impeachmentu;
- 4) śmierci.

Artykuł 109

Zrzeczenie się urzędu przez Prezydenta Ukrainy nabiera mocy z chwilą ogłoszenia osobiście odpowiedniego oświadczenia na posiedzeniu Rady Najwyższej Ukrainy.

Artykuł 110

Niezdolność Prezydenta Ukrainy do wykonywania swoich uprawnień ze względu na stan zdrowia może zostać stwierdzona na posiedzeniu Rady

Najwyższej Ukrainy i potwierdzona uchwałą podjętą większością głosów jej konstytucyjnego składu, na podstawie pisemnego wniosku Sądu Najwyższego Ukrainy - złożonego z inicjatywy Rady Najwyższej Ukrainy, i na podstawie orzeczenia lekarskiego.

Artykuł 111

Prezydent Ukrainy może być złożony z urzędu przez Radę Najwyższą Ukrainy w trybie impeachmentu w wypadku dopuszczenia się zdrady państwa lub w przypadku popełnienia innego przestępstwa.

[Wykładnia legalna ustępu pierwszego art. 111 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 19-rp/2003 z 10.12.2003]

Postępowanie w sprawie złożenia z urzędu Prezydenta Ukrainy w trybie impeachmentu rozpoczyna się z inicjatywy większości konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

W celu przeprowadzenia śledztwa Rada Najwyższa Ukrainy tworzy tymczasową komisję śledczą, w skład której wchodzi doświadczony prokurator i doświadczony śledczy.

Postanowienia i zalecenia tymczasowej komisji śledczej rozpatrywane są na posiedzeniu Rady Najwyższej Ukrainy.

W przypadku zaistnienia odpowiednich podstaw, Rada Najwyższa Ukrainy, głosami co najmniej dwóch trzecich jej konstytucyjnego składu, podejmuje decyzję o wysunięciu oskarżenia wobec Prezydenta Ukrainy.

Decyzję o złożeniu z urzędu Prezydenta Ukrainy w trybie impeachmentu podejmuje Rada Najwyższa, głosami co najmniej trzech czwartych jej konstytucyjnego składu, po rozpatrzeniu sprawy przez Sąd Konstytucyjny Ukrainy i uzyskaniu jego orzeczenia o spełnieniu wymogów procedury konstytucyjnej podczas rozpoznania i rozpatrywania sprawy oraz po uzyskaniu orzeczenia Sądu Najwyższego o wystąpieniu w działaniach, o jakie oskarża się Prezydenta Ukrainy, znamion zdrady państwa lub innego przestępstwa.

Artykuł 112

W przypadku przedterminowego zaprzestania sprawowania obowiązków przez Prezydenta Ukrainy zgodnie z artykułami 108, 109, 110 i 111 niniejszej Konstytucji wykonywanie obowiązków Prezydenta Ukrainy w okresie do wyboru i objęcia urzędu przez nowego Prezydenta Ukrainy [spoczywa na Przewodniczącym Rady Najwyższej Ukrainy. Przewodniczący Rady Najwyższej Ukrainy](#) w okresie pełnienia przezeń obowiązków Prezydenta Ukrainy nie może realizować uprawnień przewidzianych w punktach 2, 6-8, 10-13, 22, 24, 25, 27 i 28 art. 106 Konstytucji Ukrainy.

[Art. 112 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

Rozdział VI

GABINET MINISTRÓW UKRAINY.

INNE ORGANY WŁADZY WYKONAWCZEJ

Artykuł 113

Gabinet Ministrów Ukrainy jest najwyższym organem w systemie organów władzy wykonawczej.

Gabinet Ministrów Ukrainy jest odpowiedzialny przed Prezydentem Ukrainy i Radą Najwyższą Ukrainy oraz podlega kontroli i sprawozdawczości wobec Rady Najwyższej Ukrainy w zakresie przewidzianym przez niniejszą Konstytucję.

Gabinet Ministrów Ukrainy kieruje się w swojej działalności niniejszą Konstytucją oraz ustawami Ukrainy, jak również dekretami Prezydenta Ukrainy oraz uchwałami Rady Najwyższej Ukrainy, podejmowanymi zgodnie z Konstytucją i ustawodawstwem Ukrainy.

[Art. 113 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 114

W skład Gabinetu Ministrów Ukrainy wchodzi premier Ukrainy, pierwszy wicepremier, wicepremierzy i ministrowie.

Premier Ukrainy zostaje powołany przez Radę Najwyższą Ukrainy na wniosek Prezydenta Ukrainy.

Kandydaturę do powołania na stanowisko premiera Ukrainy przedkłada Prezydent Ukrainy na wniosek koalicji frakcji parlamentarnych w Radzie Najwyższej Ukrainy, utworzonej zgodnie z art. 83 Konstytucji Ukrainy, bądź frakcji parlamentarnej, w skład której wchodzi większość deputowanych ludowych Ukrainy zasiadających w konstytucyjnym składzie Rady Najwyższej Ukrainy.

Minister obrony Ukrainy oraz minister spraw zagranicznych Ukrainy powoływani są na stanowisko przez Radę Najwyższą Ukrainy na wniosek Prezydenta Ukrainy; pozostali członkowie Gabinetu Ministrów Ukrainy powoływani są przez Radę Najwyższą Ukrainy na wniosek premiera Ukrainy.

Premier Ukrainy kieruje pracą Gabinetu Ministrów Ukrainy wykonując program działania Gabinetu Ministrów Ukrainy przyjęty przez Radę Najwyższą Ukrainy.

[Art. 114 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 115

Gabinet Ministrów Ukrainy składa swoje pełnomocnictwa nowo wybranej Radzie Najwyższej Ukrainy.

Premier Ukrainy oraz inni członkowie Gabinetu Ministrów Ukrainy mają prawo zgłosić swoją dymisję Radzie Najwyższej Ukrainy.

Dymisja premiera Ukrainy, jak również uchwalenie przez Radę Najwyższą Ukrainy wotum nieufności dla Gabinetu Ministrów Ukrainy skutkują odwołaniem całego składu Gabinetu Ministrów Ukrainy. W takim przypadku Rada Najwyższa Ukrainy zleca uformowanie nowego składu Gabinetu Ministrów Ukrainy w terminie i trybie przewidzianych przez niniejszą Konstytucję.

Gabinet Ministrów Ukrainy, który złożył swoje pełnomocnictwa nowo wybranej Radzie Najwyższej Ukrainy bądź którego dymisję przyjęła Rada Najwyższa Ukrainy, kontynuuje wykonywanie swoich pełnomocnictw do chwili rozpoczęcia pracy przez nowo uformowany Gabinet Ministrów Ukrainy.

Prezydent Ukrainy po przyjęciu dymisji Gabinetu Ministrów Ukrainy powierza mu dalsze sprawowanie jego funkcji do czasu rozpoczęcia pracy nowego Gabinetu Ministrów Ukrainy, nie dłużej jednak niż na okres sześćdziesięciu dni.

Premier Ukrainy jest zobowiązany przedstawić Prezydentowi Ukrainy oświadczenie o dymisji Gabinetu Ministrów Ukrainy w wyniku decyzji Prezydenta Ukrainy lub w związku z uchwaleniem przez Radę Najwyższą Ukrainy wotum nieufności.

[Art. 115 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 116

Gabinet Ministrów Ukrainy:

1) zapewnia suwerenność państwa i niezależność gospodarczą Ukrainy, realizację wewnętrznej i zagranicznej polityki państwa, przestrzeganie Konstytucji i ustaw Ukrainy, aktów wydanych przez Prezydenta Ukrainy;

2) podejmuje środki w celu zapewnienia praw i wolności człowieka i obywatela;

[Wykładnia legalna przepisu pkt. 2 art. 116 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 3-rp/2012 z 25.02.2012]

3) zapewnia wykonanie polityki finansowej, cenowej, inwestycyjnej i podatkowej; polityki w sprawach pracy i zatrudnienia, osłony socjalnej, wykształcenia, nauki i kultury, ochrony przyrody, bezpieczeństwa ekologicznego i korzystania ze środowiska naturalnego;

[Wykładnia legalna przepisu pkt. 3 art. 116 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 3-rp/2012 z 25.01.2012]

4) opracowuje i realizuje ogólnonarodowe programy rozwoju ekonomicznego, naukowo-technicznego, społecznego i kulturalnego Ukrainy;

5) zapewnia równe warunki rozwoju wszystkim formom własności; organizuje zarządzanie obiektami własności państwowej zgodnie z ustawą;

6) opracowuje projekt Budżetu Państwowego Ukrainy i zapewnia wykonanie Budżetu Państwowego Ukrainy przyjętego przez Radę Najwyższą Ukrainy, przedkłada Radzie Najwyższej Ukrainy sprawozdanie z wykonania Budżetu;

[Wykładnia legalna przepisu pkt. 6 art. 116 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 3-rp/2012 z 25.01.2012]

7) tworzy warunki dla zapewnienia zdolności obronnych i bezpieczeństwa narodowego Ukrainy, porządku publicznego, walki z przestępczością;

8) organizuje i zapewnia realizację współpracy gospodarczej Ukrainy z zagranicą oraz realizację polityki celnej;

9) kieruje i koordynuje pracę ministerstw, innych organów władzy wykonawczej;

9¹ zgodnie z ustawą reorganizuje oraz likwiduje ministerstwa oraz inne organy władzy wykonawczej, działając w ramach preliminarza wydatków przewidzianych na utrzymanie organów władzy wykonawczej;

[Art. 116 uzupełniono o pkt. 9¹ zgodnie z Ustawą No 742-VII z 21.02.2014]

9² powołuje i odwołuje na wniosek premiera Ukrainy kierowników centralnych organów władzy wykonawczej nie wchodzących w skład Gabinetu Ministrów Ukrainy;

[Art. 116 uzupełniono o pkt. 9² zgodnie z Ustawą No 742-VII z 21.02.2014]

10) realizuje inne pełnomocnictwa określone w Konstytucji oraz w ustawach Ukrainy.

[Pkt. 10 art. 116 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 117

Gabinet Ministrów Ukrainy w granicach swoich kompetencji wydaje uchwały i rozporządzenia podlegające obowiązkowemu wykonaniu.

Akty Gabinetu Ministrów Ukrainy podpisuje Premier Ukrainy.

Akty normatywne Gabinetu Ministrów Ukrainy, ministerstw i innych centralnych organów władzy wykonawczej podlegają rejestracji w trybie określonym w ustawie.

Artykuł 118

Władzę wykonawczą w obwodach i rejonach, w miastach Kijów i Sewastopol sprawują organy lokalnej administracji państwowej.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu pierwszego art. 118 - patrz Postanowienia Sądu Konstytucyjnego No 21-rp/2003 z 25.12.2003, No 9-rp/2005 z 13.10.2005]

Odrębności wykonywania władzy wykonawczej w miastach Kijów i Sewastopol określają odrębne ustawy Ukrainy.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu drugiego art. 118 - patrz Postanowienia Sądu Konstytucyjnego No 21-rp/2003 z 25.12.2003, no 9-rp/2005 z 13.10.2005]

Skład osobowy lokalnej administracji państwowej formują kierownicy lokalnej administracji państwowej.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu trzeciego art. 118 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 21-rp/2003 z 25.12.2003]

Prezydent Ukrainy na wniosek Gabinetu Ministrów Ukrainy powołuje i odwołuje kierowników lokalnej administracji państwowej.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu czwartego art. 118 - patrz Postanowienia Sądu Konstytucyjnego No 21-rp/2003 z 25.12.2003, No 9-rp/2005 z 13.10.2005]

Kierownicy lokalnej administracji państwowej są w wykonywaniu swoich obowiązków odpowiedzialni przed Prezydentem Ukrainy i Gabinetem Ministrów Ukrainy, podlegają i są kontrolowani przez organy władzy wykonawczej wyższego szczebla.

Lokalna administracja państwowa jest odpowiedzialna i podlega kontroli rad w zakresie przekazanych im uprawnień przez odpowiednie rady rejonowe lub obwodowe.

Lokalna administracja państwowa jest odpowiedzialna przed organami władzy wykonawczej wyższego szczebla i podlega ich kontroli.

Akty kierowników lokalnej administracji państwowej mogą być, zgodnie z ustawą, uchylone przez Prezydenta Ukrainy albo przez kierownika lokalnej administracji państwowej wyższego szczebla, jeżeli są sprzeczne z Konstytucją i ustawami Ukrainy lub innymi aktami prawnymi Ukrainy,

Rada obwodu lub rejonu może wyrazić wotum nieufności odpowiedniemu kierownikowi lokalnej administracji państwowej. Na tej podstawie Prezydent Ukrainy podejmuje decyzje i ją uzasadnia.

Prezydent Ukrainy dymisjonuje kierownika administracji lokalnej, jeżeli wotum nieufności wyraziło dwie trzecie deputowanych odpowiedniej rady.

Artykuł 119

Lokalna administracja państwowa na podlegającym jej terytorium zapewnia:

1) przestrzeganie Konstytucji oraz ustaw Ukrainy, aktów Prezydenta Ukrainy, Gabinetu Ministrów Ukrainy, innych organów władzy wykonawczej;

2) praworządność i porządek prawny, przestrzeganie praw i wolności obywatela;

3) wykonywanie państwowych i regionalnych planów rozwoju społeczno-gospodarczego i kulturalnego, planu ochrony środowiska, a w miejscach zwartej zamieszkiwania rdzennych ludów i mniejszości narodowych, także programów ich narodowo-kulturowego rozwoju;

4) przygotowywanie i wykonywanie odpowiednich budżetów obwodowych i rejonowych;

5) sprawozdanie z wykonania odpowiednich budżetów i programów;

6) współpracę z organami samorządu lokalnego;

7) realizację innych uprawnień udzielonych przez państwo, a także innych delegowanych przez odpowiednie rady.

Artykuł 120

Członkowie Gabinetu Ministrów Ukrainy, kierownicy centralnych i lokalnych organów władzy wykonawczej nie mają prawa łączyć swojej działalności służbowej z inną pracą (z wyjątkiem pracy dydaktycznej oraz działalności naukowej lub twórczej wykonywanej poza godzinami pracy) ani wchodzić w skład organu kierowniczego lub rady nadzorczej przedsiębiorstwa lub organizacji nastawionych na osiągnięcie zysku.

[Ustęp pierwszy art. 120 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

Organizację, kompetencje i tryb działania Gabinetu Ministrów Ukrainy oraz innych urzędów centralnych i organów władzy wykonawczej określają Konstytucja Ukrainy oraz inne ustawy Ukrainy.

Rozdział VII

PROKURATURA

Artykuł 121

Prokuratura Ukrainy stanowi jednolity system, odpowiedzialny za:

1) występowanie w sądzie w roli oskarżyciela publicznego;

2) reprezentowanie interesów obywatela albo państwa w sądach w przypadkach określonych w ustawie;

3) nadzór nad przestrzeganiem prawa przez organy, które prowadzą działalność operacyjno-rozpoznawczą, prowadzeniem dochodzeń i wstępnych śledztw;

4) nadzór nad przestrzeganiem prawa przy wykonywaniu wyroków sądowych w sprawach karnych, a także przy stosowaniu innych środków o charakterze przymusowym związanych z ograniczeniem wolności osobistej obywateli.

5) nadzór nad przestrzeganiem praw i swobód człowieka i obywatela oraz przestrzeganiem w tym względzie ustaw przez organy władzy wykonawczej, organy samorządu lokalnego oraz ich funkcjonariuszy i urzędników.

[Art. 121 uzupełniono o pkt. 5 zgodnie z Ustawą No 742-VII z 21.02.2014]

Artykuł 122

Na czele prokuratury Ukrainy stoi Prokurator Generalny Ukrainy, powoływany i odwoływany przez Prezydenta Ukrainy za zgodą Rady Najwyższej Ukrainy. Rada Najwyższa Ukrainy może wyrazić wotum nieufności Prokuratorowi Generalnemu Ukrainy, skutkujące jego dymisją.

[Ustęp pierwszy art. 122 w brzmieniu Ustawy No 742-VII z 21.02.2014]

Kadencja Prokuratora Generalnego Ukrainy trwa pięć lat.

[Wykładnia legalna przepisów ustępu drugiego art. 122 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 5-rp/2008 z 02.04.2008]

Artykuł 123

Organizację i tryb działania organów prokuratury Ukrainy określa ustawa.

Rozdział VIII

SĄDOWNICTWO

Artykuł 124

Wymiar sprawiedliwości na Ukrainie sprawują wyłącznie sądy. Zakazuje się delegowania funkcji sądowych, a także przywłaszczania tych funkcji przez inne organy lub funkcjonariuszy publicznych.

Właściwość sądów obejmuje wszystkie stosunki prawne, jakie nawiązują się w państwie.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu drugiego art. 124 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 9-zp z 25.12.1997, No 8-rp/2002 z 07.05.2002, No 15-rp/2002 z 09.07.2002, No 3-rp/2012 z 25.01.2012]

Postępowanie sądowe należy do Sądu Konstytucyjnego Ukrainy i sądów powszechnych.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu trzeciego art. 124 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 8-rp/2002 z 07.05.2002]

Lud uczestniczy bezpośrednio w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości poprzez ławników i przysięgłych ludowych.

Sądy wydają orzeczenia w imieniu Ukrainy. Podlegają one wykonaniu na całym terytorium Ukrainy.

Artykuł 125

System sądów powszechnych na Ukrainie tworzy się według zasad terytorialności i specjalizacji.

Najwyższym organem sądowym w systemie sądów powszechnych jest Sąd Najwyższy Ukrainy.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu drugiego art. 125 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 8-rp/2010 z 11.03.2010]

Najwyższymi organami sądowymi sądownictwa szczególnego są odpowiednie sądy najwyższe.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu trzeciego art. 125 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 8-rp/2010 z 11.03.2010]

Sądy apelacyjne oraz sądy lokalne działają zgodnie z ustawą.

Zakazuje się tworzenia sądów wyjątkowych bądź specjalnych.

Artykuł 126

Niezawisłość i nietykalność sędziów gwarantuje Konstytucja i ustawy Ukrainy.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu pierwszego art. 126 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No19-rp/2004 z 01.12.2004]

Zabrania się wywierania jakiegokolwiek nacisku na sędziów.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu drugiego art. 126 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No19-rp/2004 z 01.12.2004]

Sędzia do czasu wydania przez sąd wyroku skazującego nie może zostać zatrzymany ani aresztowany bez zgody Rady Najwyższej Ukrainy.

Sędziowie obejmują stanowiska na czas nieokreślony, z wyjątkiem sędziów Sądu Konstytucyjnego Ukrainy oraz sędziów, którzy są powoływani na stanowisko sędziego po raz pierwszy.

Sędzia zostaje zwolniony ze stanowiska przez organ, który go wybrał albo powołał w przypadku:

- 1) zakończenia kadencji, na jaką został wybrany lub powołany;
- 2) ukończenia przez sędziego sześćdziesięciu pięciu lat;
- 3) niezdolności do wykonywania swoich obowiązków ze względu na stan zdrowia;
- 4) naruszenia przez sędziego zakazu łączenia stanowisk;
- 5) złamania przysięgi sędziowskiej;
- 6) uprawnoczenia się wyroku skazującego sędziego;
- 7) utraty przez sędziego obywatelstwa;
- 8) uznania go za zaginionego lub zmarłego;
- 9) złożenia przez sędziego oświadczenia o zrzeczeniu się stanowiska albo dymisji.

Uprawnienia sędziego wygasają przypadku jego śmierci.

Państwo zapewnia bezpieczeństwo osobiste sędziom i ich rodzinom.

Artykuł 127

Wymiar sprawiedliwości sprawują sędziowie zawodowi oraz, w przypadkach określonych w ustawie, ławnicy i przysięgli ludowi.

Sędziowie zawodowi nie mogą należeć do partii politycznych ani do związków zawodowych, nie mogą brać udziału w jakiegokolwiek działalności politycznej, piastować mandatu przedstawicielskiego, obejmować jakichkolwiek stanowisk, z którymi łączy się pobieranie wynagrodzenia, wykonywać innej pracy zarobkowej, z wyjątkiem pracy naukowej, dydaktycznej lub twórczej.

Na stanowisko sędziego może zostać rekomendowany przez Sędziowską Komisję Kwalifikacyjną obywatel Ukrainy, który ukończył dwadzieścia pięć lat, ma wyższe wykształcenie prawnicze i staż pracy w

dziedzinie prawa nie krótszy niż trzy lata, zamieszkuje na Ukrainie nie krócej niż przez dziesięć lat i włada językiem państwowym.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu trzeciego art. 127 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 4-rp/2013 z 12.06.2013]

Sędziami sądów szczególnych mogą być osoby, które mają przygotowanie zawodowe w sprawach podlegających właściwości tych sądów. Sędziowie ci sprawują wymiar sprawiedliwości tylko kolegalnie.

Dodatkowe wymogi odnośnie do odrębnych kategorii sędziów co do stażu, wieku oraz ich wiedzy zawodowej określa ustawa.

Tryb obrony interesów sędziów zawodowych określa ustawa.

Artykuł 128

Pierwsze powołanie na stanowisko sędziego zawodowego dokonywane jest na okres pięciu lat przez Prezydenta Ukrainy. Wszystkich pozostałych sędziów, z wyjątkiem sędziów Sądu Konstytucyjnego Ukrainy, wybiera Rada Najwyższa Ukrainy na czas nieokreślony w trybie określonym w ustawie.

Przewodniczącego Sądu Najwyższego Ukrainy wybiera i odwołuje ze stanowiska Plenum Sądu Najwyższego Ukrainy w tajnym głosowaniu w trybie określonym w ustawie.

Artykuł 129

Sędziowie sprawując wymiar sprawiedliwości są niezawisli i podlegają tylko ustawie.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu pierwszego art. 129 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 3-rp/2012 z 25.01.2012]

Postępowanie sądowe prowadzi sędzia w składzie jednoosobowym, w składzie kolegium sędziów lub w składzie sądu przysięgłych.

Głównymi zasadami postępowania sądowego są:

- 1) praworządność;
- 2) równość wszystkich uczestników procesu sądowego wobec ustawy i sądu;
- 3) obowiązek dowiedzenia winy;
- 4) kontradyktoryjność i swoboda stron w przedstawianiu sądowi dowodów i wykazania przed sądem ich przekonującego charakteru;
- 5) występowanie prokuratora w roli oskarżyciela publicznego;
- 6) zapewnienie oskarżonemu prawa do obrony;
- 7) jawność procesu sądowego oraz jego pełny zapis przy użyciu środków technicznych;

[Wykładnia legalna przepisu pkt. 7 ustępu trzeciego art. 129 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 16-rp/2011 z 08.12.2011]

8) zapewnienie możliwości wniesienia apelacji i kasacji od orzeczenia, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie;

[Wykładnia legalna przepisu pkt. 8 ustępu trzeciego art. 129 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 11-rp/2007 z 11.12.2007, No 8-rp/2010 z 11.03.2010]

9) moc obowiązująca orzeczeń sądowych.

Ustawa może określić także inne zasady rozpoznawania i rozstrzygania spraw w sądach szczególnych.

Osoby winne naruszenia powagi sądu i sędziów podlegają odpowiedzialności prawnej.

Artykuł 130

Państwo zapewnia finansowanie i właściwe warunki funkcjonowania sądów i działalności sędziów. W budżecie państwowym Ukrainy środki na utrzymanie sądów stanowią odrębną pozycję.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu pierwszego art. 130 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 7-rp/2010 z 11.03.2010]

Sprawami związanymi z wewnętrzną działalnością sądów zajmuje się samorząd sędziowski.

Artykuł 131

Na Ukrainie funkcjonuje Najwyższa Rada Sądownictwa, do której kompetencji należy:

1) składanie wniosków o powoływanie i odwoływanie sędziów;

[Wykładnia legalna pkt. 1 ustępu pierwszego art. 131 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 14-rp/2001 z 16.10.2001]

2) podejmowanie orzeczeń w sprawie naruszenia przez sędziów i prokuratorów zakazu łączenia stanowisk;

3) orzekanie o odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Sądu Najwyższego Ukrainy, sędziów najwyższych sądów szczególnych oraz rozpatrywanie skarg na orzeczenia o pociągnięciu do odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów sądów apelacyjnych oraz sądów obwodowych i rejonowych, a także prokuratorów.

Najwyższa Rada Sądownictwa składa się z dwudziestu członków. Rada Najwyższa Ukrainy, Prezydent Ukrainy, zjazd ogólny sędziów Ukrainy, zjazd ogólny adwokatów Ukrainy, zjazd ogólny przedstawicieli wyższych szkół prawniczych oraz placówek naukowych delegują po trzech członków Najwyższej Rady Sądownictwa, a dwóch członków - ogólnoukraińska konferencja pracowników prokuratury.

W skład Najwyższej Rady Sądownictwa wchodzi z urzędu Przewodniczący Sądu Najwyższego Ukrainy, Minister Sprawiedliwości Ukrainy i Prokurator Generalny Ukrainy.

Rozdział IX

USTRÓJ TERYTORIALNY UKRAINY

Artykuł 132

Ustrój terytorialny Ukrainy opiera się na zasadach jedności i integralności terytorium państwa, zharmonizowania centralizacji z decentralizacją w sprawowaniu władzy państwowej, zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego regionów, z uwzględnieniem ich cech historycznych, ekonomicznych, ekologicznych, geograficznych i demograficznych, tradycji etnicznych i kulturowych.

Artykuł 133

System ustroju administracyjno-terytorialnego Ukrainy składa się z: Autonomicznej Republiki Krym, obwodów, rejonów, miast, rejonów w miastach, osiedli i wsi.

[Wykładnia legalna ustępu pierwszego art. 133 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 11-rp/2001 z 13.07.2001]

W skład Ukrainy wchodzi: Autonomiczna Republika Krym, obwody Winnicki, Wołyński, Dniepropietrowski, Doniecki, Żytomierski, Zakarpacki, Zaporoski, Iwano-Frankowski, Kijowski, Kirowogradzki, Ługański, Lwowski, Mikołajewski, Odeski, Połtawski, Rowieński, Sumski, Tarnopolski, Charkowski, Chersoński, Chmielnicki, Czerkaski, Czerniowiecki, Czernihowski, miasta Kijów i Sewastopol.

Miasta Kijów i Sewastopol posiadają status szczególny określony ustawami Ukrainy.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu trzeciego art. 133 - patrz Postanowienia Sądu Konstytucyjnego No 21-rp/2003 z 25.12.2003, No 9-rp/2005 z 13.10.2005]

Rozdział X

AUTONOMICZNA REPUBLIKA KRYM

Artykuł 134

Autonomiczna Republika Krym jest nieodłączną częścią składową Ukrainy i, w zakresie swoich kompetencji określonych w Konstytucji Ukrainy, podejmuje decyzje należące do jej zakresu działania.

Artykuł 135

Autonomiczna Republika Krym posiada Konstytucję Autonomicznej Republiki Krym uchwaloną przez Radę Najwyższą Autonomicznej Republiki Krym oraz zatwierdzoną przez Radę Najwyższą Ukrainy co najmniej połową głosów konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Akty normatywne Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krym i postanowienia Rady Ministrów Autonomicznej Republiki Krym nie mogą być sprzeczne z Konstytucją i ustawami Ukrainy oraz powinny być uchwalane i wykonywane zgodnie z Konstytucją Ukrainy, ustawami Ukrainy, aktami Prezydenta Ukrainy i Gabinetu Ministrów Ukrainy.

Artykuł 136

Organem przedstawicielskim Autonomicznej Republiki Krymu jest Rada Najwyższa Autonomicznej Republiki Krymu, do której deputowani wybierani są na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego w głosowaniu tajnym. Kadencja Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krymu trwa pięć lat. Wygaśnięcie kadencji Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krymu skutkuje wygaśnięciem kadencji jej deputowanych.

[Ustęp pierwszy art. 136 w brzmieniu Ustaw No 2952-VI z 01.02.2011 i No 742-VII z 21.02.2014]

Wybory do Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krymu odbywają się w ostatnią niedzielę października w piątym roku kadencji Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krymu wybranej w kolejnych wyborach.

[Do artykuł 136 dodano nowy ustęp ustawą No 2952-VI z 01.02.2011 i No 742-VII z 21. 02. 2014]

Rada Najwyższa Autonomicznej Republiki Krymu w granicach swoich kompetencji podejmuje postanowienia i uchwały, rodzące obowiązek wykonania w Autonomicznej Republice Krymu.

Rządem Autonomicznej Republiki Krymu jest Rada Ministrów Autonomicznej Republiki Krymu. Prezesa Rady Ministrów Autonomicznej Republiki Krymu powołuje i odwołuje Rada Najwyższa Autonomicznej Republiki Krymu za zgodą Prezydenta Ukrainy.

Uprawnienia, tryb formowania i działania Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krymu i Rady Ministrów Autonomicznej Republiki Krymu określa Konstytucja Ukrainy i ustawy Ukrainy, akty prawne Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krymu w sprawach należących do jej kompetencji.

Wymiar sprawiedliwości w Autonomicznej Republice Krymu sprawują sądy należące do jednolitego systemu sądowego Ukrainy.

Artykuł 137

Autonomiczna Republika Krymu wydaje akty normatywne w sprawach:

- 1) rolnictwa i lasów;
- 2) melioracji gruntów i górnictwa;
- 3) robót publicznych, rzemiosł i drobnego handlu; dobroczynności;
- 4) planowania przestrzennego i budownictwa mieszkaniowego;
- 5) turystyki, hoteli, targów;
- 6) muzeów, bibliotek, teatrów, innych instytucji kulturalnych, zabytków historyczno-kulturalnych;
- 7) transportu publicznego, dróg publicznych, wodociągów;
- 8) myślistwa, rybołówstwa;
- 9) służby sanitarnej i medycznej.

W razie niezgodności aktów prawnych Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krymu z Konstytucją Ukrainy oraz z ustawami Ukrainy, Prezydent Ukrainy może zawiesić wykonywanie aktów normatywnych Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krymu z jednoczesnym wystąpieniem do Sądu Konstytucyjnego Ukrainy o wydanie orzeczenia o ich zgodności z Konstytucją.

Artykuł 138

Do kompetencji Autonomicznej Republiki Krymu należą:

- 1) zarządzanie wyborów deputowanych do Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krymu, zatwierdzanie składu komisji wyborczej Autonomicznej Republiki Krymu;
- 2) organizacja i przeprowadzanie referendów lokalnych;
- 3) zarządzanie majątkiem należącym do Autonomicznej Republiki Krymu;

4) opracowywanie, przyjmowanie i wykonywanie budżetu Autonomicznej Republiki Krymu zgodnie z jednolitą politykę podatkową i budżetową Ukrainy;

5) opracowywanie, przyjmowanie i realizacja programów Autonomicznej Republiki Krymu w sprawach rozwoju społeczno-ekonomicznego i kulturalnego, racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych, ochrony środowiska - zgodnie z programami ogólnopaństwowymi;

6) przyznawanie miastu statusu kurortu; określanie stref sanitarnej ochrony kurortów;

7) uczestnictwo w ochronie praw i wolności obywateli, działanie na rzecz zgody narodowej, wspieranie ochrony praworządności i bezpieczeństwa obywateli;

8) zapewnianie funkcjonowania i rozwoju języka państwowego, języków i kultur narodowych w Autonomicznej Republice Krymu; ochrona i użytkowanie zabytków historycznych;

9) współudział w opracowywaniu i realizacji państwowych programów powrotu narodów deportowanych;

10) występowanie z inicjatywą wprowadzenia stanu wyjątkowego i ustanowienia obszarów nadzwyczajnej sytuacji ekologicznej w Autonomicznej Republice Krymu albo na określonych jej obszarach.

Ustawy Ukrainy mogą delegować także inne uprawnienia na rzecz Autonomicznej Republiki Krymu.

Artykuł 139

W Autonomicznej Republice Krymu działa Przedstawicielstwo Prezydenta Ukrainy o statusie określonym w ustawie Ukrainy.

Rozdział XI

SAMORZĄD LOKALNY

Artykuł 140

Samorząd lokalny oznacza prawo zbiorowości terytorialnej - mieszkańców wsi lub dobrowolnie zjednoczonych w wiejską zbiorowość mieszkańców kilku wsi, osiedla lub miasta - do samodzielnego rozstrzygania spraw o znaczeniu lokalnym, w granicach określonych w Konstytucji i w ustawach Ukrainy.

[Wykładnia legalna ustępu pierwszego art. 140 - patrz Postanowienia Sądu Konstytucyjnego No 12-rp/2002 z 18.06.2002, no 21-rp/2003 z 25.12.2003]

Odrębności realizacji samorządu lokalnego w miastach Kijowie i Sewastopolu określają odrębne ustawy Ukrainy.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu drugiego art. 140 - patrz Postanowienia Sądu Konstytucyjnego No 21-rp/2003 z 25.12.2003, No 9-rp/2005 z 13.10.2005]

Samorząd lokalny realizuje zbiorowość terytorialna mieszkańców w trybie określonym w ustawie, zarówno w sposób bezpośredni, jak i poprzez organy samorządu lokalnego: rady wiejskie, osiedlowe i miejskie oraz ich organy wykonawcze.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu trzeciego art. 140 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 21-rp/2003 z 25.12.2003]

Organami samorządu lokalnego reprezentującego wspólne interesy zbiorowości terytorialnych wsi, osiedli i miast są rady rejonowe i obwodowe.

Sprawy organizacji zarządzania rejonami w miastach należą do kompetencji rad miejskich.

[Wykładnia legalna ustępu piątego art. 140 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 11-rp/2001 z 13.07.2001]

Rady wiejskie, osiedlowe, miejskie mogą zezwolić, z inicjatywy mieszkańców, na utworzenie rad budynków, ulicy czy kwartału oraz innych organów samorządowych ludności i na przekazanie im części własnych kompetencji, finansów i majątku.

Artykuł 141

W skład rady wiejskiej, osiedlowej, miejskiej, **rejonowej, obwodowej** wchodzi deputowani wybrani przez mieszkańców wsi, osiedla, miasta, **rejonu, obwodu** na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego w głosowaniu tajnym. **Kadencja rady wiejskiej, osiedlowej, miejskiej, rejonowej, obwodowej, do której deputowani zostali wybrani w kolejnych wyborach, trwa pięć lat. Zakończenie kadencji rady wiejskiej, osiedlowej, miejskiej, rejonowej, obwodowej skutkuje zakończeniem kadencji deputowanych do właściwej rady.**

[Ustęp pierwszy art. 141 w brzmieniu Ustaw No 2952-VI z 01.02.2011 i No 742-VII z 21.02.2014]

Zbiorowości terytorialne na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego w głosowaniu tajnym wybierają przewodniczącego stojącego na czele organu wykonawczego rady odpowiednio - wiejskiej, osiedlowej, miejskiej i przewodniczącego jej

posiedzeniach. Kadencja rady wiejskiej, osiedlowej, miejskiej, rejonowej, obwodowej, wybranej w kolejnych wyborach, trwa pięć lat.

[Ustęp drugi art. 141 w brzmieniu Ustaw No 2952-VI z 01.02.2011 i No 742-VII z 21.02.2014]

Wybory do rad wiejskich, osiedlowych, miejskich, rejonowych, obwodowych oraz przewodniczących rad wiejskich, osiedlowych, miejskich odbywają się w ostatnią niedzielę października w piątym roku kadencji właściwej rady lub właściwego przewodniczącego, wybranych w kolejnych wyborach.

[Art. 141 uzupełniono o nowy akapit zgodnie z Ustawami No 2952-VI z 01.02.2011 i No 742-VII z 21.02.2014]

[Wykładnia legalna przepisu ustępu trzeciego art. 141 – patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 2-rp/2013 z 29.05.2013]

Status przewodniczących, deputowanych i organów wykonawczych rady oraz ich uprawnienia, tryb tworzenia, reorganizacji i likwidacji określa ustawa.

Przewodniczący rady rejonowej oraz obwodowej jest wybierany przez odpowiednią radę i stoi na czele aparatu wykonawczego rady.

Artykuł 142

Podstawę materialną i finansową samorządu lokalnego stanowi majątek ruchomy i nieruchomy, dochody budżetów lokalnych, inne środki, ziemia, zasoby naturalne, stanowiące własność zbiorowości terytorialnych wsi, osiedli, miast, dzielnic w miastach, a także przedmioty własności społecznej zarządzanej przez rady rejonowe i obwodowe.

[Wykładnia legalna ustępu pierwszego art. 142 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 11-rp/2001 z 13.07.2001]

Zbiorowości terytorialne wsi, osiedli i miast mogą łączyć, na uzgodnionych zasadach, przedmioty swej własności komunalnej, a także środki budżetowe w celu wykonania projektów społecznych albo w celu finansowania (utrzymania) przedsiębiorstw, organizacji i urzędów komunalnych, tworząc dla nich odpowiednie organy i służby.

Państwo bierze udział w tworzeniu dochodów budżetów samorządu lokalnego i wspiera finansowo samorząd lokalny. Wydatki organów samorządu lokalnego wynikające z decyzji organów władzy wykonawczej zwraca państwo.

Artykuł 143

Zbiorowości terytorialne wsi, osiedla i miasta, bezpośrednio albo poprzez utworzone przez nie organy samorządu lokalnego, zarządzają

majątkiem stanowiącym własność komunalną; przyjmują programy rozwoju społeczno-gospodarczego i kulturalnego oraz kontrolują ich wykonanie, przyjmują budżety odpowiednich jednostek administracyjno-terytorialnych i kontrolują ich wykonanie; określają podatki lokalne i pobierają je zgodnie z ustawą; zapewniają przeprowadzenie referendum lokalnych oraz wykonują decyzje wynikające z referendum, reorganizują oraz likwidują przedsiębiorstwa, organizacje, urzędy komunalne, a także kontrolują ich działalność; zgodnie z ustawą rozstrzygają inne sprawy o znaczeniu lokalnym, należące do ich kompetencji.

[Wykładnia legalna przepisów ustępu pierwszego art. 143 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 10-rp/2010 z 01.04.2010]

Rady obwodowe oraz rejonowe przyjmują programy rozwoju społeczno-gospodarczego oraz kulturalnego obwodów i rejonów oraz kontrolują ich wykonanie; przyjmują i kontrolują wykonanie budżetów rejonowych i obwodowych, tworzonych ze środków budżetu państwowego, w celu ich odpowiedniego podziału między zbiorowości terytorialne albo celem wykonania wspólnych projektów, lub ze środków połączonych, na zasadach uzgodnionych, pochodzących z budżetów lokalnych w celu realizacji wspólnych programów społeczno-ekonomicznych i kulturalnych; zgodnie z ustawą decydują w innych sprawach należących do ich kompetencji.

Ustawa może przyznać organom samorządu lokalnego wykonywanie uprawnień organów władzy wykonawczej. Państwo finansuje wykonywanie tych uprawnień całkowicie ze środków Budżetu Państwowego Ukrainy bądź poprzez wprowadzenie do budżetu lokalnego, w trybie określonym w ustawie, odrębnych ogólnopaństwowych podatków bądź poprzez przekazanie organom samorządu lokalnego odpowiednich obiektów własności państwowej.

Organy samorządu lokalnego w zakresie realizowanych przez nie uprawnień organów władzy wykonawczej podlegają kontroli odpowiednich organów władzy wykonawczej.

Artykuł 144

Organy samorządu lokalnego, w granicach swoich uprawnień określonych w ustawie, podejmują decyzje podlegające wykonaniu na danym terytorium.

Decyzje organów samorządu lokalnego niezgodne z Konstytucją lub z ustawami Ukrainy zostają zawieszone w trybie określonym w ustawie z jednoczesnym przekazaniem ich do rozstrzygnięcia sądowego.

[Wykładnia legalna przepisów art. 144 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 7-rp/2009 z 16.04.2009]

Artykuł 145

Uprawnienia samorządu lokalnego podlegają ochronie sądowej.

Artykuł 146

Inne sprawy dotyczące organizacji samorządu lokalnego, jego formowania, działania oraz odpowiedzialności organów samorządu lokalnego określa ustawa.

Rozdział XII

SĄD KONSTYTUCYJNY UKRAINY

Artykuł 147

Sąd Konstytucyjny Ukrainy jest wyłącznym organem sądownictwa konstytucyjnego na Ukrainie.

Sąd Konstytucyjny Ukrainy rozstrzyga o zgodności ustaw i innych aktów z Konstytucją Ukrainy i ustala legalną wykładnię Konstytucji Ukrainy oraz ustaw Ukrainy.

Artykuł 148

Sąd Konstytucyjny Ukrainy składa się z osiemnastu sędziów Sądu Konstytucyjnego Ukrainy.

Prezydent Ukrainy, Rada Najwyższa Ukrainy oraz zjazd sędziów Ukrainy powołują po sześciu sędziów Sądu Konstytucyjnego Ukrainy.

Sędzią Sądu Konstytucyjnego Ukrainy może zostać obywatel Ukrainy, który w dniu powołania ma ukończone czterdzieści lat, ma wyższe wykształcenie prawnicze i staż pracy w zawodzie nie krótszy niż dziesięć lat, zamieszkuje na Ukrainie przez ostatnie dwadzieścia lat oraz włada językiem państwowym.

Sędziowie Sądu Konstytucyjnego Ukrainy powoływani są na dziewięć lat bez możliwości powołania na następną kadencję.

Przewodniczący Sądu Konstytucyjnego Ukrainy jest wybierany na pojedynczą trzyletnią kadencję spośród sędziów Sądu Konstytucyjnego Ukrainy w głosowaniu tajnym, na specjalnym plenarnym posiedzeniu Sądu Konstytucyjnego Ukrainy.

Artykuł 149

Do sędziów Sądu Konstytucyjnego Ukrainy odnoszą się gwarancje niezawisłości oraz nietykalności, warunki odwołania ze stanowiska przewidziane w art. 126 Konstytucji, oraz wymogi niepołączalności stanowisk określone w art. 127 ust. 2 niniejszej Konstytucji.

Artykuł 150

Sąd Konstytucyjny Ukrainy:

1) wydaje orzeczenia o zgodności z Konstytucją Ukrainy (konstytucyjności):

- ustaw i innych aktów prawnych Rady Najwyższej Ukrainy;

[Wykładnia legalna przepisu akapitu drugiego pkt. 1 ustępu pierwszego art. 150 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 7-rp/2002 z 27.03.2002]

- aktów Prezydenta Ukrainy;

[Wykładnia legalna przepisu akapitu trzeciego pkt. 1 ustępu pierwszego art. 150 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 7-rp/2002 z 27.03.2002]

- aktów Gabinetu Ministrów Ukrainy;

- aktów prawnych Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krymu.

Orzeczenia te są wydawane na wniosek: Prezydenta Ukrainy; co najmniej czterdziestu pięciu deputowanych ludowych Ukrainy; Sądu Najwyższego Ukrainy; Rzecznika Praw Człowieka w Radzie Najwyższej Ukrainy; Rady Najwyższej Autonomicznej Republiki Krymu;

2) ustala urzędową wykładnię Konstytucji Ukrainy i ustaw Ukrainy.

W sprawach określonych w całym niniejszym artykule Sąd Konstytucyjny Ukrainy wydaje orzeczenia, które podlegają wykonaniu na całym terytorium Ukrainy, są ostateczne i nie podlegają zaskarżeniu.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu drugiego art. 150 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 15-rp/2000 z 14.12.2000]

Artykuł 151

Sąd Konstytucyjny Ukrainy na wniosek Prezydenta Ukrainy albo Gabinetu Ministrów Ukrainy wydaje orzeczenia o zgodności z Konstytucją Ukrainy obowiązujących umów międzynarodowych albo umów międzynarodowych zgłoszonych w Radzie Najwyższej Ukrainy do ratyfikacji.

Na wniosek Rady Najwyższej Ukrainy Sąd Konstytucyjny Ukrainy wydaje orzeczenia w sprawie przestrzegania procedury konstytucyjnej,

rozpoznania i rozpatrzenia sprawy o złożenie z urzędu Prezydenta Ukrainy w trybie impeachmentu.

Artykuł 152

Orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Ukrainy uznaje ustawy i inne akty prawne za niekonstytucyjne w całości lub w części, jeżeli nie są zgodne z Konstytucją Ukrainy albo jeżeli została naruszona ustanowiona w Konstytucji Ukrainy procedura ich rozpatrzenia, uchwalenia albo nabrania mocy obowiązującej.

Ustawy oraz inne akty prawne albo ich poszczególne przepisy uznane za niekonstytucyjne tracą ważność w dniu wydania orzeczenia o ich niekonstytucyjności przez Sąd Konstytucyjny Ukrainy.

Państwo wypłaca odszkodowanie, w trybie określonym w ustawie, za szkody materialne lub moralne poniesione przez osoby fizyczne albo prawne lub w wyniku działań uznanych za niekonstytucyjne.

Artykuł 153

Tryb organizacji i działalności Sądu Konstytucyjnego Ukrainy oraz procedurę rozpatrywania spraw określa ustawa.

Rozdział XIII

WPROWADZANIE ZMIAN DO KONSTYTUCJI UKRAINY

Artykuł 154

Projekt ustawy o zmianie Konstytucji Ukrainy może przedłożyć w Radzie Najwyższej Ukrainy co najmniej jedna trzecia składu konstytucyjnego Rady Najwyższej Ukrainy lub Prezydent Ukrainy.

Artykuł 155

Projekt ustawy o zmianie Konstytucji Ukrainy, z wyjątkiem zmian rozdziału I "Zasady ogólne", rozdziału III "Wybory. Referendum" lub rozdziału XIII "Wprowadzanie zmian do Konstytucji Ukrainy", uchwalony uprzednio większością głosów konstytucyjnego składu Rady Najwyższej

Ukrainy, uważa się za przyjęty, jeżeli na następnej sesji zwyczajnej Rady Najwyższej Ukrainy opowiedziało się za nim w głosowaniu co najmniej dwie trzecie konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy.

Artykuł 156

Projekt ustawy o zmianie rozdziału I "Zasady ogólne", rozdziału III "Wybory. Referendum" lub rozdziału XIII "Wprowadzanie zmian do Konstytucji Ukrainy" przedkłada w Radzie Najwyższej Ukrainy co najmniej dwie trzecie konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy lub Prezydent Ukrainy i, w razie uchwalenia projektu większością co najmniej dwóch trzecich głosów konstytucyjnego składu Rady Najwyższej Ukrainy, zatwierdza go referendum ogólnoukraińskie zarządzane przez Prezydenta Ukrainy.

Powtórne przedłożenie projektu ustawy o zmianie rozdziałów I, III lub XIII niniejszej Konstytucji, którego przedmiotem jest ta sama materia, możliwe jest dopiero w Radzie Najwyższej Ukrainy następnej kadencji.

Artykuł 157

Konstytucja Ukrainy nie może zostać zmieniona, jeżeli zmiany przewidują uchylenie lub ograniczenie praw i wolności człowieka i obywatela albo jeżeli zmiany zmierzają do likwidacji niepodległości lub do naruszenia integralności terytorialnej Ukrainy.

Konstytucja Ukrainy nie może zostać zmieniona w czasie obowiązywania stanu wojennego albo wyjątkowego.

Artykuł 158

Rozpatrywany przez Radę Najwyższą Ukrainy, lecz nie uchwalony projekt ustawy o zmianie Konstytucji Ukrainy może zostać przedłożony Radzie Najwyższej Ukrainy nie wcześniej niż po upływie roku od dnia głosowania nad tym projektem.

Rada Najwyższa Ukrainy w ciągu jednej kadencji nie może dwukrotnie zmieniać jednego i tego samego przepisu Konstytucji Ukrainy.

[Wykładnia legalna przepisu ustępu drugiego art. 158 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 8-rp/98 z 09.06.1998]

Artykuł 159

Rada Najwyższa Ukrainy rozpatruje projekt ustawy o wprowadzeniu zmian do Konstytucji Ukrainy po podjęciu przez Sąd Konstytucyjny Ukrainy

orzeczenia o zgodności projektu z wymogami artykułów 157 i 158 niniejszej Konstytucji.

[Wykładnia legalna art. 159 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 8-rp/98 z 09.06.1998]

Rozdział XIV

PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 160

Konstytucja Ukrainy wchodzi w życie z dniem uchwalenia.

[Wykładnia legalna art. 160 - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 4-zp z 03.10.1997]

Artykuł 161

Dzień uchwalenia Konstytucji Ukrainy jest świętem państwowym - Dniem Konstytucji Ukrainy.

Rozdział XV

PRZEPISY PRZEJŚCIOWE

1. Ustawy oraz inne akty normatywne uchwalone do czasu wejścia w życie niniejszej Konstytucji obowiązują w zakresie, który nie pozostaje sprzeczny z niniejszą Konstytucją Ukrainy.

2. Rada Najwyższa Ukrainy po uchwaleniu Konstytucji Ukrainy sprawuje funkcje określone w niniejszej Konstytucji.

Wybory do Rady Najwyższej Ukrainy zostaną przeprowadzone w marcu 1998 roku.

[Wykładnia legalna pkt. 2 Przepisów Przejściowych - patrz Postanowienie Sądu Konstytucyjnego No 1-zp z 13.05.1997]

3. Wybory Prezydenta Ukrainy zostaną przeprowadzone w ostatnią niedzielę października 1999 roku.

4. W ciągu trzech lat od wejścia w życie Konstytucji Ukrainy Prezydent Ukrainy ma prawo wydawać w sprawach gospodarczych nie uregulowanych ustawami dekrety, które muszą zostać zaaprobowane przez Gabinet Ministrów Ukrainy i potwierdzone podpisem Premiera Ukrainy, a jednocześnie Prezydent Ukrainy przedkłada odpowiedni projekt ustawy Radzie Najwyższej Ukrainy w trybie określonym w art. 93 niniejszej Konstytucji.

Dekret Prezydenta Ukrainy nabiera mocy obowiązującej, jeżeli w ciągu trzydziestu dni kalendarzowych od dnia przedłożenia projektu ustawy (z wyjątkiem dni w okresie między sesjami) Rada Najwyższa Ukrainy nie uchwali albo nie odrzuci złożonego w tej samej sprawie projektu ustawy większością głosów jej konstytucyjnego składu. Dekret obowiązuje do czasu nabrania mocy przez ustawę uchwaloną przez Radę Najwyższą Ukrainy, której przedmiotem jest ta sama materia.

5. Gabinet Ministrów Ukrainy tworzy się zgodnie z niniejszą Konstytucją w ciągu trzech miesięcy po jej wejściu w życie.

6. Sąd Konstytucyjny Ukrainy tworzy się zgodnie z niniejszą Konstytucją w ciągu trzech miesięcy od czasu jej wejścia w życie. Do czasu utworzenia Sądu Konstytucyjnego Ukrainy wykładni Konstytucji Ukrainy oraz ustaw Ukrainy dokonuje Rada Najwyższa Ukrainy.

7. Zgodnie z art. 118 niniejszej Konstytucji po wejściu jej w życie kierujący lokalną administracją państwową nabywają status kierowników lokalnej administracji państwowej, a dotychczasowi przewodniczący rad podają się do dymisji po wyborze tych rad.

8. Rady wiejskie, osiedlowe, miejskie oraz przewodniczący tych rad po wejściu w życie Konstytucji Ukrainy wykonują określone przez nią kompetencje do czasu wyboru nowego składu tych rad w marcu 1998 roku.

Rady rejonowe i obwodowe wybrane przed wejściem w życie niniejszej Konstytucji wykonują określone przez nią kompetencje do czasu sformowania nowego składu tych rad zgodnie z Konstytucją Ukrainy.

Rady rejonowe w miastach oraz kierownicy tych rad po wejściu w życie niniejszej Konstytucji wykonują swoje kompetencje zgodnie z ustawą.

9. Prokuratura kontynuuje sprawowanie, zgodnie z obowiązującymi ustawami, funkcji nadzoru nad przestrzeganiem i stosowaniem prawa oraz postępowania przygotowawczego - do czasu wejścia w życie ustaw regulujących działalność organów państwowych kontrolujących przestrzeganie prawa oraz do czasu utworzenia systemu śledztwa wstępnego i wprowadzenia w życie ustaw regulujących jego funkcjonowanie.

10. Do czasu uchwalenia ustaw, które określają kompetencje władzy wykonawczej w miastach Kijów oraz Sewastopol, władzę wykonawczą w

tych miastach sprawuje odpowiednia administracja państwowa zgodnie z artykułem 118 niniejszej Konstytucji.

11. Postanowienia art. 99 ust.1 niniejszej Konstytucji wchodzi w życie po wprowadzeniu narodowej jednostki pieniężnej - hrywny.

12. Sąd Najwyższy Ukrainy i Najwyższy Sąd Arbitrażowy Ukrainy sprawują swoje funkcje zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem Ukrainy do czasu stworzenia zgodnie z art. 125 niniejszej Konstytucji systemu sądów powszechnych na Ukrainie, ale nie dłużej niż przez pięć lat.

Sędziowie wszystkich sądów na Ukrainie wybrani lub powołani do czasu wejścia w życie niniejszej Konstytucji wykonują nadal swoje funkcje zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem do czasu wygaśnięcia kadencji, na jaką zostali wybrani lub powołani.

Sędziowie, których kadencja kończy się w dniu wejścia w życie niniejszej Konstytucji, kontynuują pełnienie swoich funkcji przez rok.

13. W ciągu pięciu lat od wejścia w życie niniejszej Konstytucji obowiązuje dotychczasowa procedura aresztowania, zatrzymania w areszcie i zatrzymywania osób podejrzewanych o popełnienie przestępstwa, a także dotychczasowa procedura przeprowadzenia oględzin i przeszukania mieszkania albo innego obiektu stanowiącego własność prywatną.

14. Korzystanie z obecnie istniejących na terytorium Ukrainy baz wojskowych jako miejsc tymczasowego stacjonowania obcych jednostek wojskowych jest możliwe na warunkach dzierżawy, w trybie określonym w umowach międzynarodowych Ukrainy, ratyfikowanych przez Radę Najwyższą Ukrainy.

15. Kolejne wybory do Rady Najwyższej Ukrainy, po przywróceniu przepisów Konstytucji Ukrainy w brzmieniu z 28 czerwca 1996 roku Postanowieniem Sądu Konstytucyjnego Ukrainy z 30 września 2010 roku (No 20-rp/2010) w sprawie przestrzegania procedury wprowadzania zmian do Konstytucji Ukrainy, zostaną przeprowadzone w ostatnią niedzielę października 2012 roku.

[Rozdz. XV uzupełniono o pkt. 15 zgodnie z Ustawą No 2952-VI z 01.02.2011]

16. Kolejne wybory Prezydenta Ukrainy, po przywróceniu przepisów Konstytucji Ukrainy w brzmieniu z 28 czerwca 1996 roku Postanowieniem Sądu Konstytucyjnego Ukrainy z 30 września 2010 roku (No 20-rp/2010) w sprawie przestrzegania procedury wprowadzania zmian do Konstytucji Ukrainy, zostaną przeprowadzone w ostatnią niedzielę marca 2015 roku.

[Rozdz. XV uzupełniono o pkt. 16 zgodnie z Ustawą No 2952-VI z 01.02.2011]

Ustawa o przywróceniu mocy obowiązującej niektórych przepisów Konstytucji Ukrainy z dnia 21 lutego 2014 r. No 742-VII

Rada Najwyższa Ukrainy postanawia:

Artykuł 1. Przywrócić moc obowiązującą niektórych przepisów Konstytucji Ukrainy ze zmianami wprowadzonymi ustawami Ukrainy z 8 grudnia 2004 r. No 2222-IV, z 1 lutego 2011 r. No 2952-VI i z 19 września 2013 r. No 586-VII:

Zmiany Konstytucji Ukrainy, zawarte w artykule 1 niniejszej ustawy zostały uwzględnione w powyższym, tekście ujednoliconym.

Artykuł 2. Niniejsza ustawa oraz inne akty normatywne obowiązują w zakresie nie pozostającym w sprzeczności z Konstytucją Ukrainy, uchwaloną na piątej sesji Rady Najwyższej Ukrainy 28 czerwca 1996 r., ze zmianami i uzupełnieniami

wprowadzonymi przez ustawy Ukrainy z 8 grudnia 2004 r. No 2222-IV, z 1 lutego 2011 r. No 2952-VI i z 19 września 2013 r. No 586-VII.

Artykuł 3. Rada Najwyższa Ukrainy siódmej kadencji, wybrana w kolejnych wyborach w październiku 2012 r., wykonuje swoje uprawnienia przewidziane przepisami Konstytucji Ukrainy, uchwalonej na piątej sesji Rady Najwyższej Ukrainy 28 czerwca 1996 r., ze zmianami i uzupełnieniami wprowadzonymi przez ustawy Ukrainy z 8 grudnia 2004 r. (No 2222-IV), z 1 lutego 2011 r. (No 2952-VI) i z 19 września 2013 r. (No 586-VII), do chwili nabycia uprawnień przez Radę Najwyższą Ukrainy wybraną w kolejnych wyborach w ostatnią niedzielę października 2017 r.

Artykuł 4. Koalicja frakcji parlamentarnych tworzona jest w Radzie Najwyższej Ukrainy siódmej kadencji w ciągu dziesięciu dni poczynając od dnia następującego po dniu wejścia w życie niniejszej Ustawy, z uwzględnieniem Postanowienia Sądu Konstytucyjnego Ukrainy (No11-rp/2010) z 6 kwietnia 2010 r. w sprawie zapytań konstytucyjnych 68 deputowanych ludowych Ukrainy odnośnie oficjalnej wykładni przepisów ustępu szóstego artykułu 83 Konstytucji Ukrainy oraz części czwartej artykułu 59 Regulaminu Rady Najwyższej Ukrainy.

Art. 5. Organy władzy państwowej oraz organy samorządu lokalnego uzgadniają swoje akty normatywne z przepisami Konstytucji Ukrainy nowelizowanymi niniejszą Ustawą.

Art. 6. Niniejsza Ustawa wchodzi w życie w dniu następującym po dniu jej opublikowania.

**P.o. Prezydenta Ukrainy,
Przewodniczący Rady Najwyższej
Ukrainy
O. TURCZYNOW**

**Kijów
21 lutego 2014 r.
No 742-VII**